

**РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАЦИОНАЛЕН СТАТИСТИЧЕСКИ ИНСТИТУТ**

**КЛАСИФИКАЦИЯ НА ОБЛАСТИТЕ НА
ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ
(КОО - 2015)**

СОФИЯ, 2016

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРАВИЛНИК ЗА ПРИЛАГАНЕ НА КЛАСИФИКАЦИЯТА НА ОБЛАСТИТЕ НА ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ (КОО-2015)	3
1. МЕТОДОЛОГИЧНИ ПОЯСНЕНИЯ	6
Въведение.....	6
Понятието „образователна програма“ по смисъла на ISCED	6
Области на образование и обучение.....	7
Йерархична структура на областите на образование и обучение.....	7
Логика и критерии за класифициране на образователните програми по области - подход, ориентиран към съдържанието на образователната програма.....	8
„Неопределени програми и квалификации“ и „програми и квалификации, неклассифицирани другаде“	9
Интердисциплинарни образователни програми и квалификации	9
Връзка с други класификации	11
<i>Връзка с Международната стандартна класификация на професиите (ISCO-08)</i>	11
<i>Връзка с Класификация на областите на науката (FOS)</i>	11
<i>Връзка между ISCED-F и ISCED 1997 (и 2011) области на образование</i>	12
Кореспондираща таблица между Класификация на областите на образование и обучение 1999 (ФОЕТ 1999) и Класификация на областите на образование и обучение 2013 (ISCED-F)	13
Класификация на областите на образование и обучение - ISCED-F 2013	18
2. ОПИСАНИЕ НА ДЕТАЙЛНИТЕ ОБЛАСТИ	24
00 Общи програми и квалификации	24
01 Образование	26
02 Изкуства и хуманитарни науки	28
03 Обществени науки, журналистика и информация	36
04 Бизнес, администрация и право	39
05 Природни науки, математика и статистика	45
06 Информационно-комуникационни технологии.....	49
07 Технически науки, производство и строителство	51
08 Селско, горско, рибно стопанство и ветеринарна медицина	61
09 Здравеопазване и социални услуги.....	64
10 Услуги.....	70

ПРАВИЛНИК ЗА ПРИЛАГАНЕ НА КЛАСИФИКАЦИЯТА НА ОБЛАСТИТЕ НА ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ (КОО-2015)

Раздел I

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (1) Правилникът урежда реда и начините за прилагане (използване, актуализиране и поддържане) на Класификацията на областите на образование и обучение - версия 2015¹, за краткост наричана „КОО-2015“.

(2) Класификацията на областите на образование и обучение - версия 2015, е със статут на национална класификация.

(3) Класификацията на областите на образование и обучение - версия 2015, е с многоцелево предназначение в системата на образованието и Националната статистическа система.

Чл. 2. (1) Правилникът се прилага само за използването на класификацията за статистически цели.

(2) Използването на класификацията във висшето образование се урежда с постановление на Министерския съвет, а в средното професионално образование – със заповед на министъра на образованието и науката.

Чл. 3. Комплектът методологични и методически материали по използването на Класификацията на областите на образование и обучение включва:

1. КОО-2015 и правилник за нейното прилагане.
2. Методологична част за основните понятия, критерии за класифициране по области, общи правила, които да бъдат съблюдавани при прилагането на класификацията, както и връзката ѝ с други класификационни стандарти.
3. Обяснителни бележки за категориите на последното, най-детайлно ниво на класификацията, които улесняват разбирането и еднаквото ѝ прилагане.

Раздел II

СЪЩНОСТ И ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ НА КЛАСИФИКАЦИЯТА

Чл. 4. (1) КОО–2015 е обща рамка и методология за класифициране на образователни програми във формалното образование и обучение, в неформалното обучение, в самостоятелното учене и за групирането им в международно съпоставими категории. Тя е изготвена в пълно съответствие с Международната стандартна класификация на образованието – Области на образованието и обучението (ISCED-F 2013) на ЮНЕСКО² и методическия документ „Области на образованието и обучението (ISCED-F 2013) – подробно описание на областите“³.

¹ Обнародвана в ДВ бр. 46 от 17.06.2016 г.

² International Standard Classification of Education - Fields of Education and Training (ISCED-F 2013), UNESCO

³ Fields of Education and Training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions, UNESCO

Чл. 5. (1) КОО-2015 е йерархична система за класифициране на образователни програми по области на образование и обучение, обхваната в три йерархични равнища, като всяко равнище е с по-висока степен на агрегация и съдържа точно отнасящите се към него позиции на следващото го равнище с по-ниска степен на агрегация. Трите йерархични равнища носят наименования и имат кодови означения, както следва:

- **първо равнище** – „Широки области“, състоящо се от позиции, идентифицирани с двузначен цифров код;
- **второ равнище** – „Тесни области“, състоящо се от позиции, идентифицирани с тризначен цифров код;
- **трето равнище** – „Детайлни области“, състоящо се от позиции, идентифицирани с четиризначен цифров код.

(2) Елементарната структурна единица в КОО-2015, по която се класифицират образователни програми, е детайлната област.

Раздел III

ИЗПОЛЗВАНЕ

Чл. 6. (1) КОО-2015 се използва задължително, когато се прилагат статистически групировки на образователните програми по области на образование и обучение:

- при статистическата дейност, включително при събирането, обработването и разпространението на статистически данни.
- при изграждането и поддържането на национални статистически и информационни системи и регистри.

(2) Специфични класификации на областите на образование и обучение с национален статут, разработвани от овластени с нормативен акт органи, задължително се съвместяват с КОО–2015.

(3) Указания при прилагането на КОО-2015 (като основен инструмент в статистическата дейност) се дават от експертите на Националния статистически институт.

Чл. 7. Указания при използването на КОО-2015 за нестатистическо приложение се дават от институцията, която използва статистическата класификация в конкретните изследвания или в съответния правен контекст.

Чл. 8. Използването на класификационни варианти с национален статут, различни от КОО-2015, е възможно само ако при тяхното изграждане са спазени следните изисквания:

- да не се променя структурата и съдържанието на КОО–2015;
- едно и също наименование не може да се среща в две различни групировки на едно и също йерархично ниво на класификацията;
- разработените класификационни варианти да са съгласувани с Националния статистически институт.

Чл. 9. Националният статистически институт използва КОО-2015 пряко или като разработва класификационни варианти по области на образование и обучение за конкретни статистически изследвания, в съответствие с изискванията на настоящия правилник и Закона за статистиката.

Раздел IV

АКТУАЛИЗИРАНЕ И ПОДДЪРЖАНЕ

Чл. 10. (1) Актуализирането на Класификацията на областите на образование и обучение – версия 2015 (КОО–2015) става със заповед на председателя на Националния статистически институт.

(2) Националният статистически институт осигурява разпространението, поддържането и популяризирането на КОО–2015 в частност, като:

(а) редактира, актуализира и публикува обяснителните бележки на КОО–2015;

(б) работи по подобряване на съвместимостта с други социални и икономически класификации.

(3) Националният статистически институт взема необходимите мерки, за да осигури прилагането на КОО-2015.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§1. Настоящият правилник е разработен на основание на чл. 7, ал.1, т. 6 и чл. 10 от Закона за статистиката (Обн., ДВ, бр. 57 от 25.06.1999 г., изм. и доп., бр. 42 от 27.04.2001 г., изм., бр. 45 от 30.04.2002 г., бр. 74 от 30.07.2002 г., бр. 37 от 4.05.2004 г., в сила от 4.08.2004 г., бр. 39 от 10.05.2005 г., в сила от 11.08.2005 г., изм. и доп., бр. 81 от 11.10.2005 г., доп., бр. 88 от 4.11.2005 г., бр. 100 от 30.11.2007 г., в сила от 20.12.2007 г., изм. и доп., бр. 98 от 14.11.2008 г., доп., бр. 42 от 5.06.2009 г., изм., бр. 95 от 1.12.2009 г., в сила от 1.01.2010 г., бр. 97 от 10.12.2010 г., в сила от 10.12.2010 г., бр. 38 от 18.05.2012 г., в сила от 1.07.2012 г., доп., бр. 15 от 15.02.2013 г., в сила от 1.01.2014 г.) и в съответствие с чл. 6, ал. 2, т.3 от Устройствения правилник на Националния статистически институт.

§ 2. Класификацията на областите на образование и обучение е разработена въз основа на Международната стандартна класификация на образованието – Области на образованието и обучението (ISCED-F 2013) и методическия документ „Области на образованието и обучението (ISCED-F 2013) – подробно описание на областите“ на ЮНЕСКО и на основание на Регламент N 452/2008 г. на Европейския парламент и на Съвета относно изготвянето и развитието на статистиката на образованието и ученето през целия живот.

1. МЕТОДОЛОГИЧНИ ПОЯСНЕНИЯ

Въведение

Международната стандартна класификация на образованието (МСКО или ISCED) е разработена от ЮНЕСКО през първата половина на 70-те години като инструмент за събиране и представяне на статистически данни за образованието както в рамките на отделните страни, така и съпоставими на международно равнище. Настоящата версия на класификацията, която ревизира предходната от 1997 г., е представена от един основен документ - ISCED 2011⁴, обхващащ степените и областите на образование, и два методически документа - ISCED-F 2013, представящ йерархичната структура на областите на образование и обучение, и документът „Подробно описание на областите“ от 2015 г., описващ съдържанието на детайлните области на образование и обучение. Изготвените документи са резултат от многогодишни широки международни консултации и експертна работа по обновяване и преработване на класификацията от 1997 г. с оглед отразяването на нови тенденции и промени в областта на образованието като разпространение на различни видове и форми на формалното и неформалното образование и обучение, нарастващо многообразие на институциите, предоставящи образователни услуги, както и широко разпространение на образователните програми в областта на информационно-комуникационните технологии. Международният стандарт, включващ цитираните три документа, представлява обща рамка и методология за *описание* на националните образователни системи и за *преобразуване* на образователните им програми и свързаните с тях квалификации в международно съпоставими категории и статистически данни независимо от институционалната структура и особеностите на националните образователни системи и програми.

Понятието „образователна програма“ по смисъла на ISCED

ISCED класифицира всяка образователна програма в зависимост от нейното съдържание по степен на образование и по област на образование, като всяка от двете променливи е независима. За целите на класификацията понятието **образователна програма** се дефинира като поредица или цикъл от образователни дейности във формалното или неформалното образование и обучение, които са организирани, за да постигнат предварително определена цел или конкретни образователни задачи в зависимост от съдържанието на програмата. Целите могат да бъдат придобиване на по-висока степен на образование, придобиване на професионална квалификация по професия или просто разширяване на знанията, уменията и компетенциите чрез форми на неформалното образование. Всяка образователна програма в зависимост от нейната специфика се осъществява на основание на пакет от учебна документация, който може да съдържа държавен образователен стандарт (в средното професионално и в общото образование), учебен план, учебни програми по включените в учебния план предмети като планиран цикъл от учебни занятия и други документи. Следователно в настоящата класификация пакетът от учебна документация, наречен „образователна програма“, на практика може да се отнася за формалното образование и обучение по определена специалност в средното професионално или във висшето образование, по общообразователни и профилирани учебни програми, както и за неформално обучение в курсове, специализации и т.н.

Образователната програма и свързаните с нея квалификации е **единицата, обект на класифициране**. В ISCED 2011 програмите се класифицират по *степен на образование*, която приема 9 допустими стойности, описани в класификацията (от степен 0 до степен 8 на ISCED) и по

⁴ International Standard Classification of Education (ISCED 2011), ЮНЕСКО, Париж, ноември 2011 година.

област на образование - широка, тясна или детайлна област на образование. По този начин всяка образователна програма може да бъде класифицирана в една и само в една клетка на матрицата „степен - детайлна област“.

Области на образование и обучение

Документът ISCED-F 2013⁵ „Подробно описание на областите“, разпространен от ЮНЕСКО през 2015 г., представлява йерархична класификация, обхващаща 11 широки групи/области с двуцифров код, в които се разполагат 29 „тесни“ области на образование с трицифров код. Във всяка от „тесните“ области на трето ниво са определени общо 80 основни детайлни области с четирицифров код, като към повечето детайлни области са въведени допълнителни кодове за „неопределени програми“ в рамките на съответната тясна област и за „програми, неклассифицирани другаде“. Освен това към всяка широка област и към повечето тесни области са въведени допълнителни кодове за „интердисциплинарни програми и квалификации“ (табл. 3 - „Класификация на областите на образование и обучение ISCED-F 2013“ с пълно описание на възможните кодове).

Таблица 1

Йерархична структура на областите на образование и обучение

Широки области	Тесни области	Детайлни области	Образователни програми (специалности/теми/предмети)
XX	XXX	XXXX	XXXX YYYY
			XXXX YYYY.....
		XXXX	XXXX YYYY
			XXXX YYYY.....
	XXX...	XXXX	XXXX YYYY
			XXXX YYYY.....
		XXXX...	XXXX YYYY
			XXXX YYYY.....
XX...	XXX	XXXX	XXXX YYYY.....
	XXX...	XXXX...	XXXX YYYY.....
....	....	....	....

⁵ В настоящата класификация при превода на оригиналните документи на ЮНЕСКО са направени някои редакционни промени в наименованията на областите на образование с оглед по-добро разбиране и по-ясно представяне на обхвата им в условията на образователната система в България.

Логика и критерии за класифициране на образователните програми по области - подход, ориентиран към съдържанието на образователната програма

Основанието за класифициране на образователните програми и свързаните с тях квалификации по области на образование и обучение е съдържанието, изучавано в определена образователна програма. Програмите се групират заедно при сходство или подобност на тяхното съдържание. Те се класифицират в детайлните или по-разширени групи въз основа на „сходство на предлаганите знания“. Трябва да се подчертае, че **основното учебно съдържание** на дадена програма определя нейното класифициране към една или друга област.

Учебното съдържание на образователната програма е съвкупност от фактическите, практическите и теоретичните познания, предвидени да бъдат преподадени в рамките на програмата и които ще бъдат признати чрез придобиване на свързаната с програмата квалификация. Усвоените знания, умения и компетенции могат да се прилагат за решаване на различни видове проблеми или за специфични цели, които могат да бъдат абстрактни (философия, математика), практически (техника, услуги) или и двете (например архитектура).

За практически цели въз основа на учебното съдържание на програмата и описанието на детайлните области дадена образователна програма и свързаната с нея квалификация се класифицират (отнасят) в съответната детайлна област, която по своето съдържание обхваща учебни предмети, формиращи преобладаващата част (над 50%) от учебните кредити или от учебното време на учениците/студентите.

Първият критерий за класифициране на една програма са кредитите по учебните предмети. Ако учебни кредити не са предвидени, трябва да се направи приблизителна оценка на учебното време, предвидено за учебните предмети, попадащи в обхвата на детайлната област. Учебното време включва учебните часове за лекции, упражнения и уроци и времето за стаж или за участие в специални проекти, включено в учебния план. Времето на учениците или студентите за подготовка на уроци или изпити не се включва.

Образователните програми се отнасят към една или друга детайлна област независимо от образователната степен, в която се изучават. Например програми в областта на електротехниката се класифицират към една и съща детайлна област 0713 „Електротехника и енергетика“ независимо от образователната степен, в която се изучават - например степен „средно“ или „висше“ образование. Разликата е в нивото на сложност и съотношението на теоретични знания и практически умения, но това не променя принадлежността на програмите към една и съща детайлна област на образование.

По принцип е възможно всички образователни програми да се класифицират **в една и само в една детайлна област** на образование и обучение (както за формалното училищно, така и за продължаващото обучение, за неформално и самостоятелно обучение, както за общото образование, така и за професионалното обучение, както за училищното, така и за висшето образование). Когато това се прави, трябва да се вземат някакви решения. С помощта на настоящите методологични пояснения всички потребители би трябвало да са в състояние да вземат еднакви или сходни класификационни решения. Този подход се препоръчва от Евростат и успешно се прилага в т.нар. Списък на професиите за професионално образование и обучение и в Класификацията на специалностите на висшето образование за образователно-квалификационните степени „бакалавър“ и „магистър“ на НСИ.

При разработване на класификацията на международно равнище са приложени следните критерии за определяне на „сходство в съдържанието“, подредени по приоритети:

- *Теоретично съдържание* на знанията - отнася се до идеите и концепциите, включени в дадена програма, и тяхното прилагане при обяснение на фактите.

- *Цел на обучението*, към която са насочени знанията, уменията и компетенциите, придобивани в рамките на програмата.

- *Изучавани обекти* - явления, проблеми и процеси, които участниците в програмата изучават.

- *Методи и техники* - процедури, подходи или начини за учене и прилагане на придобитите знания и умения.

- *Инструменти, машини и оборудване* - технически средства, за които една образователна програма подготвя участниците как да ги използват, обслужват или да работят с тях.

„Неопределени програми и квалификации“ и „програми и квалификации, неklasифицирани другаде“

Представената по-долу в табл. 3 „Класификация на областите на образование и обучение ISCED-F 2013“ съдържа пълно описание на основните кодове на широките, тесните и детайлните области. Освен това са представени и възможните допълнителни кодове на някои специфични категории тесни и детайлни области. Основните кодове са с възможна последна цифра от 1 до 7. Допълнителните кодове са с последна цифра „0“, „8“ или „9“ и те не се включват в основната класификационна структура.

Код XXX0 на ниво детайлна област се прилага за **неопределени** образователни програми, за които липсва информация в коя детайлна област трябва да се класифицират, но пък има достатъчно информация да се отнесат към определена тясна област.

Код XXX9 на ниво детайлна област се прилага за образователни програми, за които има информация за основното им съдържание, но липсва детайлна област, където да бъдат класифицирани. Тази категория програми е наречена **програми, неklasифицирани другаде**. В условията на средното професионално и висшето образование такива образователни програми, които не могат да се класифицират, понастоящем не съществуват и тази категория „програми, неklasифицирани другаде“ трябва да се прилага по изключение само при необходимост.

Интердисциплинарни образователни програми и квалификации

Интердисциплинарни или широки програми и квалификации са тези, които комбинират няколко детайлни области, като нито една от тях не доминира. Много интердисциплинарни програми и квалификации обхващат няколко тесни или дори широки области. За тези интердисциплинарни програми не може да се приложи правилото за „основното учебно съдържание“, за да се класифицират в подходяща детайлна или тясна област, поради което те са обособени в отделна категория, наречена „интердисциплинарни програми“. Това правило се използва, за да се определи **широката** област, към която да се отнесе интердисциплинарната програма или квалификация. Критерият за определяне на основното учебно съдържание е същият - учебните предмети, формиращи преобладаващата част (над 50%) от учебните кредити или от учебното време на учениците/студентите.

Интердисциплинарните образователни програми и квалификации се класифицират чрез използване на код с последен знак „8“ на нивата на тесните и детайлните области (т.е. XX8 и XX88) в рамките на водещата широка област. По този начин всички интердисциплинарни образователни програми ще бъдат идентифицирани поотделно и най-малкото, принадлежността им към съответна широка област ще бъде определена.

Пример 1: Една програма, състояща се от равни части (по една трета) по религия и теология (0221), история и археология (0222) и философия и етика (0223), трябва да бъде класифицирана като 0288 („Изкуства и хуманитарни науки, интердисциплинарни програми и квалификации“). Ако програмата се състои от 60% теология, 20% история и 20% философия, тя трябва да бъде класифицирана в съответствие с доминиращото съдържание религия и теология (0221).

Пример 2: Една програма със специалност „Математика“ и втора специалност „Френски език“ трябва да бъде класифицирана в съответствие с доминиращото съдържание математика (0541).

Пример 3: Една програма, състояща се от 40% технически науки и технически професии (071), 30% изучаване на бизнес и администрация (041) и 30% езици (023), трябва да бъде класифицирана като 0788 („Технически науки, производство и строителство, интердисциплинарни програми и квалификации“) в съответствие с доминиращата широка област „Технически науки, производство и строителство“ (07). В случай че техническите науки и изучаването на бизнес са по равно по 40%, а езиците са 20%, програмата ще бъде класифицирана като 0788 или 0488 в зависимост от това, коя програма „Технически науки“ (071) или „Бизнес и администрация“ (041) е първа в списъка в заглавието на програмата (или ако не е в заглавието, в учебния план или конспект).

Пример 4: Една програма, състояща се от 40% история и археология (0222), 30% икономика (0311) и 30% политически науки и гражданско образование (0312), трябва да бъде класифицирана като 0388 („Обществени науки, журналистика и информация, интердисциплинарни програми и квалификации“), тъй като икономиката и политическите науки и гражданското образование са в една и съща широка област.

Пример 5: Програма, която включва изучаване на изграждане на електрически инсталации и е отделено повече време на спомагателни дейности (езици, математика, природни науки и др.) от предвиденото професионално съдържание. Въпреки това тази програма трябва да бъде класифицирана като 0713 „Електротехника и енергетика“, а не като интердисциплинарна програма.

Връзка с други класификации

Връзка с Международната стандартна класификация на професиите (ISCO-08)

Международната стандартна класификация на професиите (ISCO-08) представлява система за класифициране и групиране на информацията за заетостта, получена при преброявания на населението, други статистически изследвания или от административни източници. Нейната главна цел е да се осигури основа за международното отчитане и сравняване на информацията за професиите и длъжностите.

а) Длъжност - съвкупност от функции и задачи, които едно лице изпълнява на работното си място, включително в качеството му на работодател или самонает.

б) Професия – съвкупност от длъжности, чиито основни функции и задачи се характеризират с висока степен на сходство. Отделното лице се свързва с професии на базата на неговата минала, настояща или бъдеща работа.

ISCO-08 използва два основни критерия за групиране на професиите: ниво на умение и специализация.

а) Умението е способността за извършване на задачите и отговорностите, присъщи за конкретна работа.

б) Нивото на умение е функция от комплексността (сложността) и обхвата на задачите и отговорностите, които трябва да бъдат изпълнени.

в) Специализация - дефинирана чрез областта на необходимите знания, използваните в работата машини, инструменти и материали, а също така чрез вида на произвежданите стоки и услуги.

Концепцията за специализация в ISCO-08 има известна прилика с областите на образование и обучение ISCED, въпреки че ISCO-08 и ISCED класифицират различни статистически единици, използвайки различни критерии. ISCED области на образование и обучение класифицира програми и квалификации в зависимост от тяхното съдържание, докато ISCO-08 класифицира професии на базата на ниво на умение и специализация. Следователно няма директна връзка между професиите и областите на образование, независимо че кореспондирането между двете класификации е очевидно.

Връзка с Класификация на областите на науката (FOS)

Класификацията на областите на науката (FOS) класифицира научноизследователската и развойна дейност и е част от Методическото ръководство „Фраскати” (Proposed standard practice for surveys on research and experimental development - Frascati Manual, OECD, 2002). Последната ревизия на FOS е направена през 2007 година. Актуалната версия на класификацията е налична като електронно приложение на следния адрес: <http://www.oecd.org/dataoecd/36/44/38235147.pdf>.

FOS е йерархична класификация с две нива и шест основни групи:

1. Естествени науки
2. Технически науки
3. Медицински науки

4. Селскостопански науки
5. Обществени науки
6. Хуманитарни науки.

Шестте основни групи се разделят на около 40 подгрупи.

Ревизията на FOS за 2007 г. беше необходима поради възникналите нови области като информационно-комуникационни технологии, биотехнологии и нанотехнологии, както и появата на интердисциплинарни науки.

Двете класификации ISCO-08 и FOS 2007 се използват за идентифициране на нововъзникващи области, включени в ISCED-F. Съответните части от ISCED-F също са били сравнени с FOS, за да се отстранят ненужните разлики. Въпреки това FOS и ISCED-F имат различни цели и не е възможно да се осигури директна връзка между двете класификации.

Връзка между ISCED-F и ISCED 1997 (и 2011) области на образование

Наблюдава се известно пренасочване на тесни или детайлни области между широките области в „ISCED области на образование и обучение 2013 г. (ISCED-F)“ в съответствие с принципите на класификацията.

Основните промени са:

1. Разделяне на област 22 „Хуманитарни науки“ в ISCED 1997 в две тесни области 022 „Хуманитарни науки (без езици)“ и 023 „Езици“.

2. Разделяне на широка област 3 „Обществени, стопански и правни науки“ в ISCED 1997 в две широки области 03 „Обществени науки, журналистика и информация“ и 04 „Бизнес, администрация и право“.

3. Създаване на тясна област 052 „Околна среда“ в рамките на тясна област 05 „Природни науки, математика и статистика“ чрез разделяне на тясна област 42 „Природни науки“ в ISCED 1997 и комбиниране с част от тясна област 62 „Селско, горско и рибно стопанство“.

4. Разделяне на широка област 4 „Природни науки, математика и информатика“ в ISCED 1997 на две широки области 05 „Природни науки, математика и статистика“ и 06 „Информационно-комуникационни технологии“.

5. Създаване на нова детайлна област 0712 „Технологии за опазване на околната среда“ чрез преместване на част от програмите на тясна област 85 „Опазване на околната среда“ от широка област 8 „Други области на образование“ в новата широка област 07 „Технически науки, производство и строителство“.

6. Преименуване на широка област 6 „Аграрни и ветеринарномедицински науки“ в ISCED 1997, създавайки нова широка област 08 „Селско, горско, рибно стопанство и ветеринарна медицина“, и преместване на част от тясна област 62 „Селско, горско и рибно стопанство“ в нова тясна област 052 „Околна среда“.

7. Създаване на нова тясна област 102 „Комунално-санитарни услуги, здраве и безопасност при работа“ от останалата част на 85 „Опазване на околната среда“ в ISCED 1997.

Кореспондираща таблица между Класификация на областите на образование и обучение 1999 (FOET 1999) и Класификация на областите на образование и обучение 2013 (ISCED-F)

Класификация на областите на образование и обучение 1999 (FOET 1999)	Класификация на областите на образование и обучение 2013 (ISCED-F)
0 Общи ⁶ програми	00 Общи програми и квалификации
01 Общообразователни програми	001 Общообразователни програми и квалификации
010 Общообразователни програми	0011 Общообразователни програми и квалификации
08 Програми за ограмотяване	002 Програми за ограмотяване
080 Програми за ограмотяване	0021 Програми за ограмотяване
09 Развитие на личността	003 Личностни умения и развитие
090 Развитие на личността	0031 Личностни умения и развитие
1 Образование	01 Образование
14 Подготовка на учители и науки за образованието	011 Образование
140 Подготовка на учители и науки за образованието (комбинирани програми)	0188 Образование, интердисциплинарни програми и квалификации
142 Науки за образованието	0111 Науки за образованието
143 Подготовка на детски учители	0112 Подготовка на учители за предучилищното образование
144 Подготовка на начални учители	0113 Подготовка на учители, без предметна специализация, заедно с обучение на преподаватели по роден език
145 Подготовка на учители по общообразователни предмети	0114 Подготовка на учители с предметна специализация, без обучение на учители по роден език и обучение на учители по професионални предмети
146 Подготовка на учители по специални предмети	0114 Подготовка на учители с предметна специализация, без обучение на учители по роден език и обучение на учители по общообразователни предмети
2 Хуманитарни науки и изкуства	02 Изкуства и хуманитарни науки
21 Изкуства	021 Изкуства
210 Изкуства (комбинирани програми)	Част от 0288 Изкуства и хуманитарни науки, интердисциплинарни програми и квалификации
211 Изящни изкуства	0213 Изящни изкуства
212 Музикални и сценични изкуства	0215 Музикални и сценични изкуства
213 Аудио-визуални изкуства и техники; производство на медийни продукти	0211 Аудио-визуални техники и производство на медийни продукти
214 Дизайн	0212 Моден, интериорен и промишлен дизайн
215 Приложни изкуства и занаяти	0214 Занаяти
22 Хуманитарни науки	022 Хуманитарни науки (без езици)
	023 Езици
220 Хуманитарни науки (комбинирани програми)	Част от 0288 Изкуства и хуманитарни науки, интердисциплинарни програми и квалификации
221 Религия и теология	0221 Религия и теология

⁶ В тази класификация определението „общ“ е употребено като противоположност на „специализиран“, а не в смисъл на „общо образование“ за разлика от „професионално образование“.

222 Чужди езици	0231 Изучаване на чужди езици, заедно с литература и лингвистика на чужди езици
223 Български език и литература	0232 Български език, литература и лингвистика без литература и лингвистика на чужди езици, заедно с част от 0231 Изучаване на чужди езици (Жестомимичен език)
225 История и археология	0222 История и археология, заедно с част от 0232 Български език, литература и лингвистика (Сравнителна литература) и заедно с част от 0322 Библиотечно дело, информационни науки и архивистика (Музеология)
226 Философия и етика	0223 Философия и етика
3 Обществени, стопански и правни науки	03 Обществени науки, журналистика и информация
	04 Бизнес, администрация и право
31 Науки за обществото и човешкото поведение	031 Науки за обществото и човешкото поведение
310 Науки за обществото и човешкото поведение (комбинирани програми)	Част от 0388 Обществени науки, журналистика и информация, интердисциплинарни програми и квалификации
314 Икономически науки	0311 Икономика
313 Политически науки	0312 Политически науки и гражданско образование
311 Психология	0313 Психология
312 Социология и науки за културата	0314 Социология и науки за културата
32 Журналистика, масова комуникация и информация	032 Журналистика и информация
320 Журналистика, масова комуникация и информация (комбинирани програми)	Част от 0388 Обществени науки, журналистика и информация, интердисциплинарни програми и квалификации
321 Журналистика и репортерство	0321 Журналистика и репортерство
322 Библиотечно-информационни науки и архивистика	0322 Библиотечно дело, информационни науки и архивистика
34 Стопански науки и администрация	041 Бизнес и администрация
340 Стопански науки и администрация(комбинирани програми)	Част от 0488 Бизнес, администрация и право, интердисциплинарни програми и квалификации
341 Търговия на едро и дребно	0416 Търговия на едро и дребно
342 Маркетинг и реклама	0414 Маркетинг и реклама
343 Финанси, банково и застрахователно дело	0412 Финанси, банково дело и застраховане
344 Счетоводство и данъчно облагане	0411 Счетоводство и данъчно облагане
345 Администрация и управление	0413 Управление и администрация
346 Секретарски и административни офис дейности	0415 Секретарски и административни офис дейности
347 Трудов живот	0417 Работни умения
38 Право	042 Право
380 Право	0421 Право
4 Природни науки, математика и информатика	05 Природни науки, математика и статистика, без 0522 Околна среда и дива природа, заедно с 06 Информационно-комуникационни технологии
42 Природни науки	051 Биологически науки и сродни на тях, без 0522 Околна среда и дива природа
420 Природни науки (комбинирани програми)	Част от 0588 Природни науки, математика и статистика, интердисциплинарни програми и квалификации
421 Биология	0511 Биология
	0512 Биохимия, заедно с част от 0533 Физика (Биофизика)
422 Екология	0521 Науки за околната среда
44 Физически и химически науки	053 Физически, химически и науки за Земята

440 Физически и химически науки (комбинирани програми)	Част от 0588 Природни науки, математика и статистика, интердисциплинарни програми и квалификации
441 Физика	0533 Физика
442 Химия	0531 Химия
443 Науки за Земята	0532 Науки за Земята
46 Математика и статистика	054 Математика и статистика
460 Математика и статистика (комбинирани програми)	Част от 0588 Природни науки, математика и статистика, интердисциплинарни програми и квалификации
461 Математика	0541 Математика
462 Статистика	0542 Статистика
48 Информатика	061 Информационно-комуникационни технологии
480 Информатика (комбинирани програми)	0688 Информационно-комуникационни технологии, интердисциплинарни програми и квалификации
481 Компютърни науки	0612 Проектиране и администриране на бази данни и информационни мрежи
	0613 Анализ и разработване на софтуер и софтуерни приложения
482 Приложна информатика	0611 Използване на компютър
5 Технически науки, производство и строителство	07 Технически науки, производство и строителство, без 0712 Технологии за опазване на околната среда
52 Технически науки и технически професии	071 Технически науки и технически професии, без 0712 Технологии за опазване на околната среда, заедно с част от 0788 Технически науки, производство и строителство, интердисциплинарни програми и квалификации
520 Технически науки и технически професии(комбинирани програми)	Част от 0788 Технически науки, производство и строителство, интердисциплинарни програми и квалификации
521 Машиностроене, металообработване и металургия	0715 Машиностроене, механотехника, металообработване и металургия
522 Електротехника и енергетика	0713 Електротехника и енергетика
523 Електроника, автоматика, комуникационна и компютърна техника	0714 Електроника и автоматика
524 Химични продукти и технологии	0711 Химично инженерство и процеси
525 Моторни превозни средства, кораби и въздухоплавателни средства	0716 Моторни превозни средства, кораби и въздухоплавателни средства
54 Добив и производствени технологии	072 Добив и производствени технологии
	Част от 0788 Технически науки, производство и строителство, интердисциплинарни програми и квалификации
540 Добив и производствени технологии (комбинирани прграми)	Част от 0788 Технически науки, производство и строителство, интердисциплинарни програми и квалификации
541 Хранителни технологии	0721 Хранителни технологии
542 Производствени технологии - текстил, облекло, обувки и кожи	0723 Производствени технологии - текстил, облекло, обувки и кожи
543 Производствени технологии - дървесина, хартия, пластмаси и стъкло	0722 Производствени технологии - дървесина, хартия, пластмаси и стъкло
544 Минно дело, проучване и добив на полезни изкопаеми	0724 Минно дело и добив на полезни изкопаеми
58 Архитектура и строителство	073 Архитектура и строителство
	Част от 0788 Технически науки, производство и строителство, интердисциплинарни програми и квалификации

580 Архитектура и строителство (комбинирани програми)	Част от 0788 Технически науки, производство и строителство, интердисциплинарни програми и квалификации
581 Архитектура, урбанизъм и геодезия	0731 Архитектура и урбанизъм
582 Строителство и строително инженерство	0732 Строителство и строително инженерство
6 Аграрни и ветеринарномедицински науки	08 Селско, горско, рибно стопанство и ветеринарна медицина
62 Селско, горско и рибно стопанство	081 Селско стопанство
	082 Горско стопанство
	083 Рибно стопанство
620 Селско, горско и рибно стопанство (комбинирани програми)	0888 Селско, горско, рибно стопанство и ветеринарна медицина, интердисциплинарни програми и квалификации
621 Растениевъдство и животновъдство	0811 Растениевъдство и животновъдство
622 Градинарство (паркове и градини)	0812 Градинарство (паркове и градини)
623 Горско стопанство	0821 Горско стопанство
624 Рибно стопанство	0831 Рибно стопанство
64 Ветеринарна медицина	084 Ветеринарна медицина
640 Ветеринарна медицина	0841 Ветеринарна медицина
7 Здравеопазване и социални услуги	09 Здравеопазване и социални услуги
72 Здравеопазване	091 Здравеопазване
	0921 Грижи за възрастни с увреждания и стари хора
	Част от 0988 Здравеопазване и социални услуги, интердисциплинарни програми и квалификации
720 Здравеопазване (комбинирани програми)	Част от 0988 Здравеопазване и социални услуги, интердисциплинарни програми и квалификации
721 Медицина	0912 Медицина, заедно с част от 0917 Традиционна и комплементарна медицина и терапия
723 Здравни грижи	0913 Здравни грижи и акушерство
	0921 Грижи за възрастни с увреждания и стари хора
724 Дентална медицина и зъботехника	0911 Дентална медицина и зъботехника
725 Медицинска диагностика и лечебни технологии	0914 Медицинска диагностика и лечебни технологии
726 Терапия и рехабилитация	0915 Терапия и рехабилитация, заедно с част от 0917 Традиционна и комплементарна медицина и терапия
727 Фармация	0916 Фармация
	<i>(0917 Традиционна и комплементарна медицина и терапия се разделя между 721 Медицина и 726 Терапия и рехабилитация)</i>
76 Социални услуги	092 Социални услуги, без 0921 Грижи за възрастни с увреждания и стари хора, заедно с част от 0988 Здравеопазване и социални услуги, интердисциплинарни програми и квалификации
760 Социални услуги (комбинирани програми)	Част от 0988 Здравеопазване и социални услуги, интердисциплинарни програми и квалификации
761 Грижи и услуги за деца и младежи	0922 Грижи и услуги за деца и младежи
762 Социална работа и консултиране	0923 Социална работа и консултиране
8 Други области на образование	10 Услуги
	0522 Околна среда и дива природа
	0712 Технологии за опазване на околната среда
	Част от 0788 Технически науки, производство и строителство, интердисциплинарни програми и квалификации

81 Услуги за личността	101 Персонални услуги
810 Услуги за личността (комбинирани програми)	Част от 1088 Услуги, интердисциплинарни програми и квалификации
811 Хотелиерство, ресторантьорство и кетъринг	1013 Хотелиерство, ресторантьорство и кетъринг
812 Пътувания, туризъм и свободно време	1015 Пътувания, туризъм и свободно време
813 Спорт	1014 Спорт
814 Услуги за дома	1011 Услуги за дома
815 Фризьорски и козметични услуги	1012 Фризьорски и козметични услуги
84 Транспортни услуги	104 Транспортни услуги
840 Транспортни услуги	1041 Транспортни услуги
85 Опазване на околната среда	0522 Околна среда и дива природа
	0712 Технологии за опазване на околната среда
	Част от 0788 Технически науки, производство и строителство, интердисциплинарни програми и квалификации
850 Опазване на околната среда (комбинирани програми)	1021 Комунално-санитарни услуги
850 Опазване на околната среда (комбинирани програми)	Част от 0788 Технически науки, производство и строителство, интердисциплинарни програми и квалификации
851 Технологии за опазване на околната среда	0712 Технологии за опазване на околната среда
852 Опазване на природата и биоразнообразието	0522 Околна среда и дива природа
853 Комунално-санитарни услуги	1021 Комунално-санитарни услуги
86 Сигурност и безопасност	103 Сигурност и отбрана
	1022 Здраве и безопасност при работа
	Част от 1088 Услуги, интердисциплинарни програми и квалификации
860 Сигурност и безопасност (комбинирани програми)	Част от 1088 Услуги, интердисциплинарни програми и квалификации
861 Сигурност	1032 Национална и лична сигурност и защита на имуществото
862 Здраве и безопасност при работа	1022 Здраве и безопасност при работа
863 Военно дело и отбрана	1031 Военно дело и отбрана

Класификация на областите на образование и обучение - ISCED-F 2013

Широки области	Тесни области	Детайлни области
00 Общи ⁷ програми и квалификации	000 Неопределени общи програми и квалификации	0000 Неопределени общи програми и квалификации
	001 Общообразователни програми и квалификации	0011 Общообразователни програми и квалификации
	002 Програми за ограмотяване	0021 Програми за ограмотяване
	003 Личностни умения и развитие	0031 Личностни умения и развитие
	009 Общи програми и квалификации, неклассифицирани другаде	0099 Общи програми и квалификации, неклассифицирани другаде
01 Образование	011 Образование	0110 Образование, неопределени програми и квалификации
		0111 Науки за образованието
		0112 Подготовка на учители за предучилищното образование
		0113 Подготовка на учители, без предметна специализация
		0114 Подготовка на учители с предметна специализация
	0119 Образование, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	
018 Образование, интердисциплинарни програми и квалификации	0188 Образование, интердисциплинарни програми и квалификации	
02 Изкуства и хуманитарни науки	020 Изкуства и хуманитарни науки, неопределени програми и квалификации	0200 Изкуства и хуманитарни науки, неопределени програми и квалификации
	021 Изкуства	0210 Изкуства, неопределени програми и квалификации
		0211 Аудио-визуални техники и производство на медийни продукти
		0212 Моден, интериорен и промишлен дизайн
		0213 Изящни изкуства
		0214 Занаяти
		0215 Музикални и сценични изкуства
		0219 Изкуства, програми и квалификации, неклассифицирани другаде
	022 Хуманитарни науки (без езици)	0220 Хуманитарни науки (без езици), неопределени програми и квалификации
		0221 Религия и теология
		0222 История и археология
		0223 Философия и етика
		0229 Хуманитарни науки (без езици), програми и квалификации, неклассифицирани другаде

⁷ В тази класификация определението „общ“ е употребено като противоположност на „специализиран“, а не в смисъл на „общо образование“ за разлика от „професионално образование“.

	023 Езици	0230 Езици, неопределени програми и квалификации 0231 Изучаване на чужди езици 0232 Български език, литература и лингвистика 0239 Езици, програми и квалификации, неклассифицирани другаде
	028 Изкуства и хуманитарни науки, интердисциплинарни програми и квалификации	0288 Изкуства и хуманитарни науки, интердисциплинарни програми и квалификации
	029 Изкуства и хуманитарни науки, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	0299 Изкуства и хуманитарни науки, програми и квалификации, неклассифицирани другаде
03 Обществени науки, журналистика и информация	030 Обществени науки, журналистика и информация, неопределени програми и квалификации	0300 Обществени науки, журналистика и информация, неопределени програми и квалификации
	031 Науки за обществото и човешкото поведение	0310 Науки за обществото и човешкото поведение, неопределени програми и квалификации
		0311 Икономика
		0312 Политически науки и гражданско образование
		0313 Психология
		0314 Социология и науки за културата
		0319 Науки за обществото и човешкото поведение, програми и квалификации, неклассифицирани другаде
	032 Журналистика и информация	0320 Журналистика и информация, неопределени програми и квалификации
		0321 Журналистика и репортерство
		0322 Библиотечно дело, информационни науки и архивистика
		0329 Журналистика и информация, програми и квалификации, неклассифицирани другаде
	038 Обществени науки, журналистика и информация, интердисциплинарни програми и квалификации	0388 Обществени науки, журналистика и информация, интердисциплинарни програми и квалификации
039 Обществени науки, журналистика и информация, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	0399 Обществени науки, журналистика и информация, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	
04 Бизнес, администрация и право	040 Бизнес, администрация и право, неопределени програми и квалификации	0400 Бизнес, администрация и право, неопределени програми и квалификации
	041 Бизнес и администрация	0410 Бизнес и администрация, неопределени програми и квалификации
		0411 Счетоводство и данъчно облагане
		0412 Финанси, банково дело и застраховане
		0413 Управление и администрация
		0414 Маркетинг и реклама
		0415 Секретарски и административни офис дейности
		0416 Търговия на едро и дребно
		0417 Работни умения
	0419 Бизнес и администрация, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	
042 Право	0421 Право	

	048 Бизнес, администрация и право, интердисциплинарни програми и квалификации	0488 Бизнес, администрация и право, интердисциплинарни програми и квалификации
	049 Бизнес, администрация и право, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	0499 Бизнес, администрация и право, програми и квалификации, неклассифицирани другаде
05 Природни науки, математика и статистика	050 Природни науки, математика и статистика, неопределени програми и квалификации	0500 Природни науки, математика и статистика, неопределени програми и квалификации
	051 Биологически науки и сродни на тях	0510 Биологически науки и сродни на тях, неопределени програми и квалификации
		0511 Биология
		0512 Биохимия
		0519 Биологически науки и сродни на тях, програми и квалификации, неклассифицирани другаде
	052 Околна среда	0520 Околна среда, неопределени програми и квалификации
		0521 Науки за околната среда
		0522 Околна среда и дива природа
		0529 Околна среда, програми и квалификации, неклассифицирани другаде
	053 Физически, химически и науки за Земята	0530 Физически, химически и науки за Земята, неопределени програми и квалификации
		0531 Химия
		0532 Науки за Земята
		0533 Физика
	054 Математика и статистика	0539 Физически, химически и науки за Земята, програми и квалификации, неклассифицирани другаде
		0540 Математика и статистика, неопределени програми и квалификации
		0541 Математика
	058 Природни науки, математика и статистика, интердисциплинарни програми и квалификации	0542 Статистика
0588 Природни науки, математика и статистика, интердисциплинарни програми и квалификации		
059 Природни науки, математика и статистика, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	0599 Природни науки, математика и статистика, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	

06 Информационно-комуникационни технологии	061 Информационно-комуникационни технологии	0610 Информационно-комуникационни технологии, неопределени програми и квалификации	
		0611 Използване на компютър	
		0612 Проектиране и администриране на бази данни и информационни мрежи	
		0613 Анализ и разработване на софтуер и софтуерни приложения	
		0619 Информационно-комуникационни технологии, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	
07 Технически науки, производство и строителство	068 Информационно-комуникационни технологии, интердисциплинарни програми и квалификации	0688 Информационно-комуникационни технологии, интердисциплинарни програми и квалификации	
	070 Технически науки, производство и строителство, неопределени програми и квалификации	0700 Технически науки, производство и строителство, неопределени програми и квалификации	
		071 Технически науки и технически професии	0710 Технически науки и технически професии, неопределени програми и квалификации
			0711 Химично инженерство и процеси
			0712 Технологии за опазване на околната среда
			0713 Електротехника и енергетика
			0714 Електроника и автоматика
			0715 Машиностроене, механотехника, металообработване и металургия
			0716 Моторни превозни средства, кораби и въздухоплатателни средства
	0719 Технически науки и технически професии, програми и квалификации, неклассифицирани другаде		
	072 Добив и производствени технологии	0720 Добив и производствени технологии, неопределени програми и квалификации	
		0721 Хранителни технологии	
		0722 Производствени технологии – дървесина, хартия, пластмаси и стъкло	
		0723 Производствени технологии - текстил, облекло, обувки и кожи	
		0724 Минно дело и добив на полезни изкопаеми	
		0729 Добив и производствени технологии, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	
	073 Архитектура и строителство	0730 Архитектура и строителство, неопределени програми и квалификации	
0731 Архитектура и урбанизъм			
0732 Строителство и строително инженерство			
078 Технически науки, производство и строителство, интердисциплинарни програми и квалификации	0788 Технически науки, производство и строителство, интердисциплинарни програми и квалификации		
079 Технически науки, производство и строителство, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	0799 Технически науки, производство и строителство, програми и квалификации, неклассифицирани другаде		

08 Селско, горско, рибно стопанство и ветеринарна медицина	080 Селско, горско, рибно стопанство и ветеринарна медицина, неопределени програми и квалификации	0800 Селско, горско, рибно стопанство и ветеринарна медицина, неопределени програми и квалификации
	081 Селско стопанство	0810 Селско стопанство, неопределени програми и квалификации
		0811 Растениевъдство и животновъдство
		0812 Градинарство (паркове и градини)
		0819 Селско стопанство, програми и квалификации, неклассифицирани другаде
	082 Горско стопанство	0821 Горско стопанство
	083 Рибно стопанство	0831 Рибно стопанство
	084 Ветеринарна медицина	0841 Ветеринарна медицина
	088 Селско, горско, рибно стопанство и ветеринарна медицина, интердисциплинарни програми и квалификации	0888 Селско, горско, рибно стопанство и ветеринарна медицина, интердисциплинарни програми и квалификации
089 Селско, горско, рибно стопанство и ветеринарна медицина, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	0899 Селско, горско, рибно стопанство и ветеринарна медицина, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	
09 Здравеопазване и социални услуги	090 Здравеопазване и социални услуги, неопределени програми и квалификации	0900 Здравеопазване и социални услуги, неопределени програми и квалификации
	091 Здравеопазване	0910 Здравеопазване, неопределени програми и квалификации
		0911 Дентална медицина и зъботехника
		0912 Медицина
		0913 Здравни грижи и акушерство
		0914 Медицинска диагностика и лечебни технологии
		0915 Терапия и рехабилитация
		0916 Фармация
		0917 Традиционна и комплементарна медицина и терапия
	0919 Здравеопазване, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	
	092 Социални услуги	0920 Социални услуги, неопределени програми и квалификации
		0921 Грижи за възрастни с увреждания и стари хора
		0922 Грижи и услуги за деца и младежи
		0923 Социална работа и консултиране
0929 Социални услуги, програми и квалификации, неклассифицирани другаде		
098 Здравеопазване и социални услуги, интердисциплинарни програми и квалификации	0988 Здравеопазване и социални услуги, интердисциплинарни програми и квалификации	
099 Здравеопазване и социални услуги, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	0999 Здравеопазване и социални услуги, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	

10 Услуги	100 Услуги, неопределени програми и квалификации	1000 Услуги, неопределени програми и квалификации
	101 Персонални услуги	1010 Персонални услуги, неопределени програми и квалификации
		1011 Услуги за дома
		1012 Фризьорски и козметични услуги
		1013 Хотелиерство, ресторантьорство и кетъринг
		1014 Спорт
		1015 Пътувания, туризъм и свободно време
		1019 Персонални услуги, програми и квалификации, неклассифицирани другаде
	102 Комунално-санитарни услуги, здраве и безопасност при работа	1020 Комунално-санитарни услуги, здраве и безопасност при работа, неопределени програми и квалификации
		1021 Комунално-санитарни услуги
		1022 Здраве и безопасност при работа
		1029 Комунално-санитарни услуги, здраве и безопасност при работа, програми и квалификации, неклассифицирани другаде
	103 Сигурност	1030 Сигурност, неопределени програми и квалификации
		1031 Военно дело и отбрана
1032 Национална и лична сигурност и защита на имуществото		
1039 Сигурност, програми и квалификации, неклассифицирани другаде		
104 Транспортни услуги	1041 Транспортни услуги	
108 Услуги, интердисциплинарни програми и квалификации	1088 Услуги, интердисциплинарни програми и квалификации	
109 Услуги, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	1099 Услуги, програми и квалификации, неклассифицирани другаде	
99 Други неопределени програми и квалификации	999 Други неопределени програми и квалификации	9999 Други неопределени програми и квалификации

2. ОПИСАНИЕ НА ДЕТАЙЛНИТЕ ОБЛАСТИ

Тази част описва предметното съдържание на детайлните области от ревизията на МСКО - Класификация на областите на образование и обучение от 2013 г. (ISCED-F 2013). Където е възможно, всяко описание дава примери едновременно за темите/предметите, които принадлежат към всяка детайлна област, както и някои гранични случаи, които са включени в други области. Подобни изключения помагат за по-доброто разграничаване на една област от друга, особено където съдържанието на двете области изглежда сходно.

00 Общи програми и квалификации

Общи програми и квалификации са тези, които осигуряват образование, свързано с фундаментални и личностни умения, които обхващат широк кръг от теми и не се набляга или специализира върху дадена широка или тясна област.

Тази широка област не следва да се използва като остатъчна за неуточнените програми. Програми и квалификации с **определена тематична насоченост** се класифицират в широки области от 01 до 10. В частност, образователна програма от висшето образование само по изключение може да се класифицира тук.

001 Общообразователни програми и квалификации

0011 Общообразователни програми и квалификации

Общообразователните програми са насочени към предоставяне на участниците в тях на основни умения за четене, писане и математика, заедно с елементарно разбиране на други предмети като история, география, природни науки, обществени науки, музика и изкуство, а в някои случаи и религиозно обучение. Обикновено тези програми и квалификации се предлагат в начално и прогимназиално образователно ниво. Общообразователни програми с широк и комплексен характер, предлагани на степен „средно образование“, също се класифицират тук, дори и да имат някакъв акцент върху определено съдържание - например върху хуманитарни, обществени или природни науки и т.н. Програми за професионално обучение само по изключение се включват в тази категория.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Общообразователни програми и квалификации

Широки, общи (неспциализирани) програми и квалификации

Общи програми и квалификации, без определен предметен акцент

Програми и квалификации на ниво начално образование.

Включва още:

Основни програми и квалификации от средното образование (в някои страни и от прогимназиалното образование), които **донякъде** наблягат върху определено съдържание - например *хуманитарни, обществени* или *природни науки*, но все пак обхващащи и други области на познанието. В някои страни тези програми се предлагат под формата на модулна система – такива модулни програми също се класифицират тук.

Не включва:

Програмите, които се считат за общи според своята ориентация (без професионалните) и **изрично** наблягат върху една детайлна, тясна или широка област, са изключени и биват класифицирани в една от широките области от 01 до 10 в зависимост от доминиращата тематика.

002 Програми за ограмотяване

0021 Програми за ограмотяване

Програмите за ограмотяване са програми или квалификации, организирани предимно за преподаване на **възрастни** на основни умения в четенето, писането и аритметиката. Типичният възрастов диапазон на участниците може да бъде използван за разграничаване между 0011 „*Общообразователни програми и квалификации*“ и тази детайлна област.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Основни програми за опресняване или попълване на пропуски, предназначени за младежи или възрастни

Ограмотяване (четене и писане)

Обучение по аритметика.

003 Личностни умения и развитие

0031 Личностни умения и развитие

Програмите за личностни умения и развитие се дефинират чрез въздействието им върху способностите на индивида (умствени, социални и т.н.). Тази детайлна област включва програми за развитие на личностните умения, насочени към развитие на ключови компетенции и преносими умения, които не са включени в предходните области 0011 „*Общообразователни програми и квалификации*“ или 0021 „*Програми за ограмотяване*“.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Аргументация и презентационни умения

Обучение за повишаване на уменията за себеутвърждаване

Комуникационни умения

Умения за сътрудничество/работа в екип

Развитие на поведенческите умения

Развитие на умствените способности

Техники и умения за търсене на работа

Курсове за родители

Публична реч

Умения за самооценка и саморазвитие

Социални умения

Управление на времето и самоорганизация.

Включва още:

Образование и обучение по *лидерство* в контекста на *развитие на личността*.

Образование и обучение в областта на трудовия живот (*работно място* или *задачи* и функции на работното място), ако са в контекста на личностното развитие, а не на професионалното развитие. Курсове за личностни умения могат да бъдат преподавани на работното място, но все пак се класифицират тук на базата на тяхното съдържание.

Програми за хора със специфични нужди по отношение на *справянето с всекидневния им живот* са включени тук.

Не включва:

Изучаването на *лидерство* в контекста на *управление* се изключва от тази област и се отнася към 0413 „Управление и администрация“.

01 Образование

011 Образование

0111 Науки за образованието

Детайлната област **науки за образованието** обхваща изучаването на учебния процес, теорията, методите и техниките за предаване на знания на други индивиди.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Учебни планове и учебни програми

Дидактика

Измерване, изпитване и оценки в образованието

Научни изследвания и обща оценка на образованието

Педагогически науки.

Не включва:

Образователни програми за подготовка на учители, които комбинират науките за образованието с практиката на преподаване, се включват в една от детайлните области за подготовка на учители (0112 - 0114).

0112 Подготовка на учители за предучилищното образование

Детайлната област **подготовка на учители за предучилищното образование** обхваща изучаването на теорията, методите и практиката на преподаване на деца на възраст от 3 до 6 години в рамките на формалната образователна система - предучилищно образование в училища и детски градини, или образование, насочено към ранното детско развитие - от 10-месечна до 2-годишна възраст.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Образование и възпитание на деца в ранна детска възраст

Подготовка на учители за предучилищното образование.

Не включва:

Обучението по грижите за деца извън рамките на формалното образование се включва в детайлна област 0922 „Грижи и услуги за деца и младежи“.

0113 Подготовка на учители, без предметна специализация

Детайлната област **подготовка на учители, без предметна специализация** обхваща изучаването на теорията, методите и практиката на обучаване на деца на приблизителна възраст от 7 до 11 години на основни умения по четене, писане и математика, заедно с елементарни познания по други предмети като история, география, обществени науки и т.н. и поставянето на основа за учене през целия живот. Предметната специализация е по-малко засегната, отколкото в детайлна област 0114 „Подготовка на учители с предметна специализация“. Изучаването на преподаването на деца със специални образователни потребности се включва в тази детайлна област, както и преподаването на основни умения за четене и писане на възрастни и имигранти на техния роден език.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Подготовка на класни ръководители

Подготовка на помощник-учители

Подготовка на учители за началното образование

Подготовка на учители на деца със специални образователни потребности.

Включва още:

Изучаването на *преподаването на възрастни (лица на 16 и повече години в различни форми на обучение освен дневна) на основна езикова и математическа грамотност*. Обучението на помощник-учители (*асистенти*).

Не включва:

Подготовката на учители с предметна специализация, предназначена за деца в начално или прогимназиално ниво на образование, се включва в детайлна област 0114 „Подготовка на учители с предметна специализация“.

0114 Подготовка на учители с предметна специализация

Детайлната област **подготовка на учители с предметна специализация** обхваща изучаването на теорията, методите и практиката на преподаването на специфичен предмет, предимно на ниво прогимназиално, гимназиално или професионално обучение след средно образование. Програмите и квалификациите в тази детайлна област включват изучаването на съответната предметна наука и предметите/темите, които ще бъдат преподавани.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Подготовка на учители по изкуства и занаяти

Подготовка на учители по икономически предмети

Подготовка на учители по музика

Подготовка на учители по предоставяне на грижи за болни и деца с увреждания

Подготовка на учители по физическо възпитание

Подготовка на учители по чужди езици

Подготовка на учители по специфични теоретични предмети - например български език, математика, история, биология, физика, химия

Подготовка на учители по технически предмети

Подготовка на учители по практика

Подготовка на инструктори за обучение на водачи на МПС

Обучение на обучители.

Включва още:

Обучителни курсове за университетски преподаватели, обучение на обучители по професионална практика, както и преподаването на практически и художествени предмети.

Не включва:

Подготовката на спортни треньори се включва в детайлна област 1014 „Спорт“.

018 Образование, интердисциплинарни програми и квалификации

0188 Образование, интердисциплинарни програми и квалификации

Интердисциплинарни програми и квалификации, при които основното планирано време за обучение е посветено на образованието, се класифицират в тази детайлна област.

02 Изкуства и хуманитарни науки

021 Изкуства

0211 Аудио-визуални техники и производство на медийни продукти

Детайлната област аудио-визуални техники и производство на медийни продукти обхваща изучаването на техники и умения за печатане на книги или вестници, радио- или телевизионна продукция, филмо- или видеопроизводство и, звукозаписна продукция и графична репродукция. Тази детайлна област включва изучаването на програми и квалификации за методите на цветната репродукция, фотографията и компютърната графика. В тази детайлна област се изучава текстовото и художественото оформление на книги, списания, плакати, реклами и други.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Анимация
Графичен дизайн
Графична репродукция
Дизайн и оформление на печатни издания
Звукови техники
Илюстрация
Интерактивен медиен дизайн
Книга и печатна графика
Книговецтво
Композиция (печат)
Компютърен набор
Медийни техники
Музикална звукозаписна продукция
Набор (печатане)
Операторство (кино и телевизионно)
Печат
Печатни довършителни дейности и свързване
Предпечатна подготовка
Производство на компютърни игри
Производство на мултимедия
Производство на филми и видео
Създаване на радио- и телевизионна продукция
Фотография.

Включва още:

Компютърна текстообработка и оформление.

Не включва:

Програми и квалификации, свързани с използването на *специфичен софтуерен продукт* за предпечатна подготовка и изработка на уебсайт, се включват в детайлна област 0611 „Използване на компютър”.

Изучаването на *журналистика* (текст и съдържание на съобщенията) се включва в детайлна област 0321 „Журналистика и репортерство“.

0212 Моден, интериорен и промишлен дизайн

Детайлната област **моден, интериорен и промишлен дизайн** обхваща изучаването на творческо комбиниране на линия, форма и материал в проектирането и изработването на модни облекла, промишлени продукти и интериор.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Дизайн на сценични костюми

Промислен дизайн

Моден дизайн

Вътрешна архитектура

Интериорен дизайн

Сценография

Аранжиране.

Не включва:

Изучаването на *проектиране на сгради* се включва в детайлна област 0731 „Архитектура и урбанизъм“.

Изучаването на *промишлен дизайн* се включва в подходяща детайлна област от тясна област 071 „Технически науки и технически професии“, ако се акцентира върху техническите предмети, а не върху художествения дизайн.

Дизайн на печатни произведения и графичен дизайн се включва в детайлна област 0211 „Аудио-визуални техники и производство на медийни продукти“.

0213 Изящни изкуства

Детайлната област **изящни изкуства** обхваща изучаването на визуални форми на творческо изразяване, съвместно с теория, история, техники, представяне и създаване на изящни изкуства.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Теория на изкуството

Калиграфия

Резба

Офорт

Художествена графика

История на изкуството

Живопис

Философия на изкуството

Скулптура

Керамика (изкуство)

Метал (изкуство).

Не включва:

Обучението по *грънчарство, керамика и художествен метал като занаяти* и т.н. се включва в детайлна област 0214 „Занаяти“.

Изучаването на *архитектура* се включва в детайлна област 0731 „Архитектура и урбанизъм“.

Подготовката на преподаватели по изкуства се включва в детайлна област 0114 „Подготовка на учители с предметна специализация“.

0214 Занаяти

Детайлната област **занаяти** обхваща изучаването на техники и умения по избран занаят като например бижутерия, грънчарство, текстил, дърворезба и други.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание :

Керамика (занаят)

Занаяти, народно изкуство и майсторство

Художествен метал (занаят)

Местни занаяти

Бродерия

Цветарство (аранжиране на цветя)

Художествено стъкло (изработка на декоративни изделия от стъкло)

Златарство

Бижутерия

Лютнерство - изработка на музикални инструменти (извън индустрията)

Музикални инструменти (ремонт и настройка)

Изработване на изделия от сребро

Каменоделство (занаят)

Тъкачество (занаят)

Дърворезба (занаят)

Сарачество.

Не включва:

Изучаването на *промишленото (силно механизирано) производство* на керамични изделия, текстилни материали, бродерия и т.н. се включва в една от детайлните области на широка област 07 „Технически науки, производство и строителство“.

0215 Музикални и сценични изкуства

Детайлната област **музикални и сценични изкуства** обхваща изучаването на принципи и техники, свързани с изпълнение и интерпретация в областта на музиката, словото, движението, пантомимата, изграждане на сценични характери, импровизация и драматургия.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

- Актьорство и режисура
- Балет
- Хореография
- Цирково изкуство
- Композиция (музика)
- Дирижиране (музика)
- Творческо и сценично изкуство
- Танцово изкуство
- Драматичен театър
- История на киното и театъра
- История на музиката
- Музика
- Музикално дирижиране
- Музикознание
- Театрознание.

Включва още:

Изучаването на *история и теория* на музикални и сценични изкуства.

Не включва:

Подготовката на учители по музика и други сценични изкуства се включва в детайлна област 0114 „Подготовка на учители с предметна специализация“.

022 Хуманитарни науки (без езици)

0221 Религия и теология

Детайлната област **религия и теология** обхваща изучаването на религиозни вярвания, концепции, символи, изрази и духовни текстове.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

История на религиите

Изучаване на свещени книги

Изучаване на различни религии

Теология.

Включва още:

Образователни програми за деца и младежи, обикновено предоставяни в религиозни училища или чрез семинари, в манастири и т.н. Тези програми *имат за цел* да предизвикат *интерес* за изучаване на *съответната религия* и да дадат достатъчно познания за нейната философия, което подпомага разпространението на вярата.

Не включва:

Основни програми и квалификации, предоставяни чрез религиозни училища, семинари и т.н., съдържащи религиозно обучение, но без да се набляга на него или без да водят до придобиването на религиозно призвание, се включват в детайлна област 0011 „Общообразователни програми и квалификации“.

0222 История и археология

Историята е изучаването на минали събития, особено политическото, социалното и икономическо развитие на дадена страна, континент или света като цяло. Историята на медицината се класифицира тук, както и изучаването на история на науката или история на идеите. **Археологията** е изучаване на древни цивилизации посредством научен анализ на артефакти.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Археология

История на културата

Фолклористика

История

История на литературата

История на медицината

История на науката и идеите

История на технологиите.

Включва още:

Възстановяване и опазване на художественото наследство.

Не включва:

Изучаването на *литература, комбинирано с изучаване на специфичен език*, се включва в детайлна област 0232 „Български език, литература и лингвистика“.

Изучаването на *древни езици* (латински и други подобни) се включва в детайлна област 0231 „Изучаване на чужди езици“.

Изучаването на *история на изкуството* се включва в детайлна област 0213 „Изящни изкуства“.

Изучаването на *история на музиката и на сценичните изкуства* се включва в детайлна област 0215 „Музикални и сценични изкуства“.

Изучаването на *икономическа история/история на икономиката* се включва в детайлна област 0311 „Икономика“.

0223 Философия и етика

Детайлната област **философия и етика** обхваща изучаването на философия, етика и свързаните образователни предмети относно разбирането за живота.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Етика

Логика

Морал

Философия.

Не включва:

Изучаването на *религия* се включва в детайлна област 0221 „Религия и теология“.

Изучаването на *философия на изкуствата* се включва в детайлна област 0213 „Изящни изкуства“.

023 Езици

0231 Изучаване на чужди езици

Детайлната област **изучаване на чужди езици** обхваща изучаването на структурата и състава на преподавани като чужди езици (т.е. немайчини езици). Тази детайлна област включва изучаването на съответните култура, литература, лингвистика и фонетика, ако са свързани с конкретния език, който се изучава и са част от една и съща програма или квалификация. Тук се включват класически или мъртви езици, тъй като се предполага, че няма носители на тези езици, следователно и начинът на преподаване и съдържанието на учебната програма са по-близки до преподаването на чужди езици.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Древни езици

Екзогенни езици

Чужди езици

Устен превод

Фонетика

Методика на преподаването на чужд език

Жестомимичен език

Превод на жестомимичен език (сурдопревод)

Писмен превод.

Включва още:

Езикови и лингвистични изследвания, ако са свързани с конкретен език или езици, които се придобиват от или са част от една и съща програма или квалификация.

Писмен и устен превод.

Не включва:

Изучаването на *майчин език* (т.е. образователни програми, които са предназначени за местни жители, владеещи гладко и компетентно езика), дори и ако този език не е официален за страната, в която се изучава (например програми за изучаване на майчин език, предназначени за имигранти), се включва в детайлна област 0232 „Български език, литература и лингвистика“.

0232 Български език, литература и лингвистика

Детайлната област **български език, литература и лингвистика** се дефинира като изучаване на езика, предназначено за носители на езика и свободно владеещи езика. Тази детайлна област включва изучаването на българската литература и лингвистика и не е задължително да бъде включено изучаването на структурата и композицията на езика.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Творческо писане

Български език

Българска филология

Лингвистика

Литература.

Включва още:

Преподаваните езици като „майчин език“, дори и ако езикът не е български (програми, предназначени за преподаване на имигранти или малцинствени групи на техния роден език).

Изучаване на *сравнителна литература*.

Изучаване на *обща лингвистика* (несвързана с изучаването на конкретен език).

Изучаване на *литература като цяло* (некомбинирано с изучаване на специален език).

Не включва:

Езиковите програми, в които съответният език се *преподава като чужд*, се включват в детайлна област 0231 „Изучаване на чужди езици“.

Програмите по *езикова и математическа грамотност* се включват в детайлна област 0021 „Програми за ограмотяване“.

Програмите, в които се изучава езикът на глухонемите, се включват в детайлна област 0231 „Изучаване на чужди езици“.

028 Изкуства и хуманитарни науки, интердисциплинарни програми и квалификации

0288 Изкуства и хуманитарни науки, интердисциплинарни програми и квалификации

Интердисциплинарни програми и квалификации, при които основното планирано време за обучение е посветено на изкуства и хуманитарни програми, се класифицират тук.

03 Обществени науки, журналистика и информация

031 Науки за обществото и човешкото поведение

0311 Икономика

Детайлната област **икономика** обхваща изучаването на икономическата политика, икономическата теория и вземането на икономически решения.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Иконометрия

Стопанска история

Икономика

Политическа икономия.

Не включва:

Изучаването на *икономика*, където *основният акцент е поставен върху изучаването на бизнес*, се класифицира в тясна област 041 „Бизнес и администрация“. Изучаването на домашното стопанство се включва в детайлна област 1011 „Услуги за дома“.

0312 Политически науки и гражданско образование

Детайлната област **политически науки и гражданско образование** обхваща изучаването на държавното управление и политическите принципи или практики. Изучаването на правата и задълженията на гражданите се включва в тази детайлна област.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

- Гражданско образование
- Човешки права
- Международни отношения
- Европеистика
- Изследвания на мира и конфликтите
- История на политическите идеи
- Политически науки
- Изследване на публичните политики.

Не включва:

Изучаването на *политическата икономика* се включва в детайлна област 0311 „Икономика“.

0313 Психология

Детайлната област **психология** обхваща изучаването на човешката психика и поведение като резултат от индивидуални различия, опит и заобикаляща среда.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

- Когнитивна наука
- Психоанализа
- Психология
- Психотерапия (без медикаментозно лечение).

0314 Социология и науки за културата

Детайлната област **социология и науки за културата** обхваща изучаването на човешките индивиди и тяхното поведение в групи и в обществото като цяло. Тук се включва още изучаването на етнология, социална антропология, география на населението и социална география.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

- Криминология
- Културна география
- Културология
- Демографски изследвания

Етнология
Изследвания на половете (Джендър изследвания)
Социална антропология
Социология.

Не включва:

Изучаването на *социални услуги*, където акцентът е поставен върху практическата социална дейност, се включва в детайлна област 0923 „Социална работа и консултиране“.

География (природна) се включва в детайлна област 0532 „Науки за Земята“.

032 Журналистика и информация

0321 Журналистика и репортерство

Детайлната област **журналистика и репортерство** обхваща изучаването на теорията и практиката на журналистиката/репортерството като част от областта на масовите комуникации. Тази детайлна област се отнася до формулировката и съдържанието на теми, идеи, послания и позиции. Това обхваща новинарските репортажи, писане на коментари и тематични истории, които предизвикват обществен интерес.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Радио- и телевизионна журналистика
Редактиране
Информация (формулировка и съдържание)
Журналистика
Масови комуникации (формулировка и съдържание)
Репортерство.

Не включва:

Изучаването на *техники за масови комуникации* (например печатане, създаване на радио-телевизионна продукция) се включва в детайлна област 0211 „Аудио–визуални техники и производство на медийни продукти“.

Изучаването на *текстообработка и дизайн* на печатни издания се включва в детайлна област 0211 „Аудио-визуални техники и производство на медийни продукти“.

Изучаването на *връзки с обществеността* се включва в детайлна област 0414 „Маркетинг и реклама“.

0322 Библиотечно дело, информационни науки и архивистика

Детайлната област **библиотечно дело, информационни науки и архивистика** обхваща изучаването на методите на подбор, придобиване, организиране и съхранение на набор от

информация, както и улесняване на нейното използване. Програмите по библиотекарство и музеология (изучавания на музеите) също се включват в тази детайлна област.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Архивистика
Кураторски изследвания
Документалистика
Библиотечно-информационни науки
Библиотекознание
Музейна документалистика
Музейни изследвания
Музеология.

Не включва:

Възстановяването и опазването на художественото наследство се включват в детайлна област 0222 „История и археология“.

038 Обществени науки, журналистика и информация, интердисциплинарни програми и квалификации

0388 Обществени науки, журналистика и информация, интердисциплинарни програми и квалификации

Интердисциплинарни програми и квалификации, при които основното планирано време за обучение е посветено на обществени науки, журналистика и информация, се класифицират в тази детайлна област.

04 Бизнес, администрация и право

041 Бизнес и администрация

0411 Счетоводство и данъчно облагане

Детайлната област **счетоводство и данъчно облагане** обхваща изучаването на поддържане (водене), одит и записване на финансови трансакции.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Счетоводство
Одит
Счетоводна отчетност
Данъчно счетоводство
Управление на данъци.

Не включва:

Изучаването на *данъчно право* се включва в детайлна област 0421 „Право“.

0412 Финанси, банково дело и застраховане

Детайлната област **финанси, банково дело и застраховане** обхваща изучаването на планиране, управление, организиране и контролиране на финансови дейности и услуги. Тази детайлна област включва контрола и наблюдението на финансовите ресурси на организации, институции и физически лица, както и осигуряването на финансови услуги на корпоративно и индивидуално ниво.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Програми за банкови касиери

Банково дело и финанси

Теория на финансите

Застраховане

Инвестиционен анализ

Инвестиции и ценни книжа

Пенсионно осигуряване

Социално осигуряване

Борси и борсови операции.

Не включва:

Изучаването на *актюерство* се включва в детайлна област 0542 „Статистика“.

0413 Управление и администрация

Детайлната област **управление и администрация** обхваща изучаването на планиране, насочване и изпълнение на функциите и дейностите на организации и институции. Програми по управление, включващи администрация, икономика, финанси и т.н., се включват в тази детайлна област, ако акцентът е поставен върху управление и администрация.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Наука за управлението (на стопански и административни системи)

Администрация

Образователен мениджмънт

Управление на трудовата заетост

Предприемачество

Здравна администрация

Логистика

Офис управление
Организационна теория и поведение
Администриране на персонал
Управление на човешките ресурси
Курсове за стартиране на собствен бизнес.
Управление на доставките
Обучение по мениджмънт.

Включва още:

Изучаването на *лидерство в контекста на управление.*

Не включва:

Обучението по *лидерство в контекста на личностното развитие* се включва в детайлна област 0031 „Личностни умения“.

Изучаването на *административни офис дейности* се включва в детайлна област 0415 „Секретарски и административни офис дейности“.

0414 Маркетинг и реклама

Детайлната област **маркетинг и реклама** обхваща изучаването на насърчаване на процеса на обмен на стоки и услуги между организации и/или физически лица, както и поведението и изискванията на потребителите. Тази детайлна област включва изучаването на ролята на продуктовото разработване, ценообразуването, разпространението, популяризирането и продажбите, за да се постигне максимално добро търговско представяне на този продукт.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Реклама
Потребителско поведение
Пазарни проучвания
Маркетинг
Насърчаване продажбата на стоки чрез представянето им в търговски обекти (мърчандайзинг)
Връзки с обществеността.

0415 Секретарски и административни офис дейности

Детайлната област **секретарски и административни офис дейности** обхваща изучаването на административни процедури и практики, технологии в офиса и канцеларски дейности, стенография и работа с клавиатура. Включват се още специализирани секретарски програми (двуетични, медицински, правни, счетоводни и т.н.), чиято цел е предимно обучението за работа като секретарки, а не като технически сътрудници.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Административни и секретарски услуги
Канцеларски програми
Въвеждане на данни
Секретарски програми по чужди езици
Умения за боравене с клавиатура
Правни секретарски програми
Медицински секретарски програми
Опериране с офис техника
Обучение за работа на рецепция
Секретарски програми
Стенография
Умения за работа с телефонна централа
Машинопис.

Включва още:

Широки *секретарски програми*, включващи и компютърни курсове.

Не включва:

Отделни програми или квалификации *по използване на специфичен компютърен софтуер* се включват в детайлна област 0611 „Използване на компютър”.

Обучението по „Офис управление“ се включва в детайлна област 0413 „Управление и администрация“.

Програми по обучение за *администратор в хотел* се включват в детайлна област 1013 „Хотелиерство, ресторантьорство и кетъринг“.

0416 Търговия на едро и дребно

Детайлната област **търговия на едро и дребно** обхваща изучаването на покупко-продажбата на стоки и услуги, включително управление на складово стопанство, ценообразуване, предотвратяване на загуби, системи и процедури за продажба. В тази детайлна област се включва и изучаването на съвременните тенденции на търговията на едро и дребно, както и продажбата на сгради и имоти.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Организиране на търгове
Работа с клиенти
Техники за демонстрация на продукти и услуги

Снабдяване
Търговия на дребно
Управление на запасите
Управление на складово стопанство
Търговия на едро.

Включва още:

Изучаване на *покупката и продажбата на сгради и недвижими имоти.*

0417   Работни умения

Детайлната област **работни умения** обхваща изучаването на структурата и функционирането на трудовата дейност в конкретно предприятие или организация. Тя се състои от програми, предоставяни предимно като обучение на персонала, свързано с работното място и работните задачи.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Задоволяване потребностите на клиента
Познания за фирмата/организацията
Обучение по обслужване на клиенти
Курсове за въвеждане в работата
Организация на работното място
Осигуряване на качеството
Синдикални курсове (обща)
Професионално развитие.

Включва още:

Програми по обучение на персонала, свързани с работното място и работните задачи.

Не включва:

Обучение, свързано с работното място или задачи, което води по-скоро до *развитие на личността* отколкото до професионалното развитие, се включва в детайлна област 0031 „Личностни умения“.

Обучение на персонала, което може да бъде *класифицирано* в някоя друга подходяща детайлна област - например техническите курсове по качество трябва да се включат в определена детайлна област от тясна област 071 „Технически науки и технически професии“.

Програми по *безопасност на работната среда* се включват в детайлна област 1022 „Здраве и безопасност при работа“.

Програми, преподавани предимно на ниво висше образование, занимаващи се с професионалния живот като цяло, по отношение на пазара на труда, социалните партньори, индустриалната

психология и т.н., се включват в подходяща детайлна област от тясна област 031 „Науки за обществото и човешкото поведение“.

042 Право

0421 Право

Детайлната област **право** обхваща изучаването на принципите и процедурите за формалното поддържане на гражданските отношения и обществения ред, включващо обучение за юристи (съдии, прокурори, следователи, адвокати, нотариуси и други).

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Търговско право

Наказателно и наказателно-процесуално право

История на правото

Местно законодателство

Юриспруденция

Трудово право

Юридическа практика

Нотариат/Нотариална практика

Подготовка на правни асистенти.

Не включва:

Програми за *обучение на съдебни стенографи и правни секретари* се включват в детайлна област 0415 „Секретарски и административни офис дейности“.

Изучаванията на *полицейската дейност* се включват в детайлна област 1032 „Национална и лична сигурност и защита на имуществото“.

048 Бизнес, администрация и право, интердисциплинарни програми и квалификации

0488 Бизнес, администрация и право, интердисциплинарни програми и квалификации

Интердисциплинарни програми и квалификации, при които основното планирано време за обучение е посветено на изучаване на бизнес, администрация и право, се класифицират в тази детайлна област.

Включва още:

Изучаването на *бизнес и администрация*, където не се акцентира върху една конкретна детайлна област от тясната област 041.

Не включва:

Бизнес програми, където акцентът е поставен върху определена детайлна област от тясна област 041 „Бизнес и администрация“ (мениджмънт, администрация, маркетинг и т.н.), трябва да бъдат класифицирани според съответната специализация.

05 Природни науки, математика и статистика

051 Биологически науки и сродни на тях

0511 Биология

Детайлната област **биология** обхваща изучаването на структурата, функциите, размножаването, растежа, еволюцията и поведението на всички живи организми.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Биология

Ботаника

Клетъчна биология

Ентомология

Генетика

Микробиология

Микология

Зоология.

Не включва:

Изучаването на *науки за околната среда*, което обхваща изследването на връзката между живите организми и околната среда, се включва в детайлна област 0521 „Науки за околната среда“.

Изучаването на *химичните процеси* в живите организми (биохимия, токсикология, фармакология и т.н.) се включва в детайлна област 0512 „Биохимия“.

0512 Биохимия

Биохимията (наричана още биологична химия) обхваща изучаването на химичния състав на организмите, химичните процеси в тях и връзката на тези процеси с проявите на жизнена дейност.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Биохимия

Клетъчни технологии

Изучавания на генетичния код (ДНК, РНК)

Генно инженерство

Фармакология

Технологии за култивиране на тъкани

Токсикология

Вирусология.

Включва още:

Биотехнологии.

052 Околна среда

0521 Науки за околната среда

Детайлната област **науки за околната среда** обхваща изучаването на връзката между живите организми и тяхната връзка със заобикалящата ги среда.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Екология

Науки за околната среда.

Не включва:

Изучаването на *биология* и *токсикология* се включва в тясна област 051 „Биологически науки и сродни на тях“.

0522 Околна среда и дива природа

Детайлната област **околна среда и дива природа** обхваща изучаването на връзките между живите организми и естествената околна среда с цел защита на природата и дивите животни. Тук се включва установяването и поддържането на национални природни паркове с цел да се запази оригиналното им физическо състояние.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Управление на защитени територии

Опазване на защитени територии и дивата природа

Дива природа.

Не включва:

Изучаването на *селско стопанство*, *градинарство* и *горско стопанство* се включва в някоя от детайлните области на широка област 08 „Селско и горско стопанство, рибарство и ветеринарна медицина“.

Изучаването на *ловно стопанство* и *дивечовъдство* се включва в детайлна област 0821 „Горско стопанство“.

053 Физически, химически и науки за земята

0531 Химия

Детайлната област **химия** обхваща изучаването на елементите, структурата и реакционната способност на веществата, както и причинната връзка, обуславяща химичната активност.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Неорганична химия

Органична химия

Физикохимия.

Не включва:

Биохимията се включва в детайлна област 0512 „Биохимия“.

0532 Науки за Земята

Детайлната област **науки за Земята** обхваща изучаването на състава и структурата на земята, включително хидросферата и атмосферата.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Климатични изследвания

Науки за Земята

Геодезия

География (природна)

Геология

Геоматика

Геопространствени технологии

Метеорология

Океанология

Сеизмология.

Не включва:

Социалната география се включва в детайлна област 0314 „Социология и науки на културата“.

Почвознанието се включва в детайлна област 0811 „Растениевъдство и животновъдство“.

0533 Физика

Детайлната област **физика** обхваща изучаването на свойства и взаимодействия на материя и енергия. Включва се още астрономия и науки за Космоса.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Астрономия
Астрофизика
Биофизика
Химическа физика
Медицинска физика
Оптика
Физика
Науки за Космоса.

Не включва:

Практиката на оптиците се включва в детайлна област 0914 „Медицинска диагностика и лечебни технологии“.

054 Математика и статистика

0541 Математика

Детайлна област **математика** обхваща изучаването на абстрактни дедуктивни системи. Тази детайлна област включва алгебра, аритметика, геометрия, математически анализ, чиста и приложна математика.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Алгебра
Геометрия
Математика
Числени методи
Изследване на операциите.

0542 Статистика

Детайлната област **статистика** обхваща изучаването на събиране, описание, организиране и анализиране на числови данни. Изучаването на теория на вероятностите и актюерство също се включват в тази детайлна област.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Актюерство
Теория на вероятностите
Приложна статистика
Планиране на статистически изследвания

Извадки изследвания.

Включва още:

Изучаване на *математическа (теоретична) статистика*.

Не включва:

Изучаването на демографията/населението се включват в детайлна област 0314 „Социология и науки за културата“.

058 Природни науки, математика и статистика, интердисциплинарни програми и квалификации

0588 Природни науки математика и статистика, интердисциплинарни програми и квалификации

Интердисциплинарни или широки програми и квалификации, при които основното планирано време за обучение е посветено на природни науки, математика и статистика, се класифицират тук.

06 Информационно-комуникационни технологии

061 Информационно-комуникационни технологии

0611 Използване на компютър

Детайлната област **използване на компютър** обхваща изучаването на използването на компютри, програмни продукти и компютърни приложения за различни цели. Обикновено тези програми са с кратка продължителност.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Използване на компютърни системи за различни цели

Използване на интернет

Използване на софтуер за изчисления (електронни таблици)

Използване на софтуер за обработка на данни

Използване на софтуер за предпечат

Използване на софтуер за текстообработка.

0612 Проектиране и администриране на бази данни и информационни мрежи

Детайлната област **проектиране и администриране на бази данни и информационни мрежи** обхваща изучаването на проектирането, поддържането и интегрирането на софтуерни приложения. Включват се още изучаването на компютърни медийни приложения.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Компютърно администриране и управление

Компютърни медийни приложения

Инсталиране и поддържане на компютърни мрежи

Администриране на бази данни

Администриране на информационни технологии

Сигурност на информационните технологии

Администриране на компютърни мрежи

Проектиране на компютърни мрежи

Уебдизайн.

0613 Анализ и разработване на софтуер и софтуерни приложения

Детайлната област **анализ и разработване на софтуер и софтуерни приложения** обхваща изучаването на проектиране и разработване на различни компютърни системи и изчислителни среди.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Компютърно програмиране

Компютърни науки

Анализ на компютърни системи

Проектиране на компютърни системи

Информатика

Операционни системи

Разработване на езици за програмиране

Разработване на софтуер

Разработване на приложни компютърни програми.

Не включва:

Компютърно инженерство (хардуер) се включва в детайлна област 0714 „Електроника и автоматика“.

Програми и квалификации за *използването на компютърни* програмни продукти и приложения се включват в детайлна област 0611 „Използване на компютър“.

Проектирането и администрирането на бази данни и компютърни мрежи се включват в детайлна област 0612 „Проектиране и администриране на бази данни и информационни мрежи“.

0619 Информационно-комуникационни технологии, неклассифицирани другаде

Изучаването на информационно-комуникационни технологии, което не попада в по-горе изброените детайлни области, се класифицира тук:

Изкуствен интелект.

068 Информационно-комуникационни технологии, интердисциплинарни програми и квалификации

0688 Информационно-комуникационни технологии, интердисциплинарни програми и квалификации

Интердисциплинарни програми и квалификации, при които основното планирано време за обучение е посветено на информационно-комуникационни технологии (ИКТ), се класифицират тук.

07 Технически науки, производство и строителство

071 Технически науки и технически професии

0711 Химично инженерство и процеси

Детайлната област **химично инженерство и процеси** обхваща изучаването на планиране, проектиране и разработване на химични продукти и процеси, при които се осъществяват физични и химични промени на веществата. Включва още изучаването на проектиране на химични заводи и на системи за контрол на технологични процеси.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Химично инженерство

Проектиране на химични процеси

Лабораторни технологии

Преработка на нефт, газ и нефтохимикали

Операции със съоръжения, инсталации и машини (химични производствени процеси)

Химични технологии в производството (базова програма).

Включва още:

Изучаването на лабораторни технологии, ако не се навяга на специфичното приложение.

Не включва:

Изучаването на *лабораторните технологии*, ако при тях се навяга на специфични приложения (биологично, медицинско и т.н.), се включва в съответната подходяща детайлна област (например 0914 и т.н.).

Биотехнологии се включват в детайлна област 0512 „Биохимия“.

Програми и квалификации, при които се акцентира върху *производството на продукти от специфичен материал* - например програми за производството на хартия се включват в детайлна област 0722 „Производствени технологии - дървесина, хартия, пластмаси и стъкло“.

0712 Технологии за опазване на околната среда

Детайлната област **технологии за опазване на околната среда** обхваща изучаването на методите за намаляване и отстраняване на замърсяванията на околната среда. Включват се още програми за контрол на водата, въздуха, почвата и т.н.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

- Контрол по замърсяването на въздуха
- Екологични технологии
- Енергийна ефективност
- Инженерна екология
- Контрол на изхвърлянето на отпадъци от индустрията
- Контрол на шумовото замърсяване
- Рециклиране
- Контрол на замърсяването на водите.

Не включва:

Програми и квалификации, които се занимават със *санитарно-хигиенните стандарти за храни, вода и т.н.*, се включват в детайлна област 1021 „Комунално-санитарни услуги“.

Строителството, свързано с управление на отпадъци и води, се включва в детайлна област 0732 „Строителство и строително инженерство“.

0713 Електротехника и енергетика

Детайлната област **електротехника и енергетика** в частта ѝ „електротехника“ обхваща изучаването на инсталирането, поддържането, ремонта и диагностиката на повреди в електрическите мрежи и свързаните с тях оборудване за бита, търговски обекти и промишлени предприятия. Монтажът и поддържането на надземни и подземни мрежи за пренос и разпределение на електроенергия се включват в тази детайлна област. Енергетиката обхваща изучаването на производството на електроенергия и топлинна енергия, вентилационна и климатична техника, топло- и масообменни апарати и системи за индустриални технологии.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

- Климатична техника
- Геоинженерство
- Ремонт на електрически уреди
- Електроинженерство
- Електрообзавеждане
- Производство на електрическа енергия
- Електротехника

Енергетика
Газоразпределение
Топлотехника
Ядрена, хидро- и топлинна енергетика
Електроснабдяване
Производство на електрическа енергия
Хладилна техника
Слънчева енергия
Вятърни турбини.

Включва още:

Изучаването на *монтаж, диагностициране на повреди и ремонт на отоплителна, климатична и хладилна техника.*

Не включва:

Изучаването на *електрически системи на моторни превозни средства* се включва в детайлна област 0716 „Моторни превозни средства, кораби и въздухоплавателни средства“.

0714 Електроника и автоматика

Детайлната област **електроника и автоматика** обхваща изучаването на планирането, проектирането, разработването, поддръжката и контрола на електронно оборудване, машини и системи. Включва още изучаването на проектиране на компютри и оборудване за комуникационни системи.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Радио-телевизионна електроника
Комуникационни системи
Монтаж на комуникационно оборудване
Поддръжка на комуникационно оборудване
Компютърно инженерство
Ремонт на компютри
Контролно инженерство
Технологии за обработка на данни
Цифрови технологии
Електроника
Обслужване на електронно оборудване
Мрежови технологии

Роботика

Телекомуникационни технологии

Поправка на радио-телевизионна техника.

Не включва:

Изучаването на компютърни науки (разработване на софтуер и софтуерни приложения) се включва в детайлна област 0613 „Анализ и разработване на софтуер и софтуерни приложения“.

0715 *Машиностроене, механотехника, металообработване и металургия*

Детайлната област **машиностроене, механотехника, металообработване и металургия** обхваща изучаването на планирането, проектирането, разработването, производството, поддържането и контрола на машини, механични съоръжения (инсталации), системи и метални изделия. Включва още изучаването на проектирането и поддържането на машини, произвеждащи стоки и услуги. Фокусът на изучаване в тази детайлна област е насочен към машини, механични системи и метални изделия.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Оръжейно майсторство

Хидравлика

Поправка на ключалки и сейфове

Машиностроене

Образователни програми за професионално обучение по машиностроене

Металолееене (леярство) и производство на метални отливки

Монтаж, струговане и обработване на метални изделия

Металургия

Фина механика

Обработка на листов материал (ламарина)

Производство на стомана

Производство на инструменти и матрици

Заваряване.

Не включва:

Изучаването на производство на моторни превозни средства се включва в детайлна област 0716 „Моторни превозни средства, кораби и въздухоплавателни средства“.

0716 *Моторни превозни средства, кораби и въздухоплавателни средства*

Детайлната област **моторни превозни средства, кораби и въздухоплавателни средства** обхваща изучаването на проектирането, конструирането, разработването, производството, изпитването, експлоатацията, ремонта и поддържането на моторни превозни средства, кораби, въздухоплавателни средства, включително земекопна техника и машини за селското стопанство, кораби, влакове и самолети. Характерна е комбинацията между изучаването на конструкции на моторни превозни средства и двигатели с вътрешно горене.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

- Авиационна техника
- Самолетно инженерство
- Поддръжка на въздухоплавателни средства
- Автомобилни електрически системи
- Автомобилно инженерство
- Авионика
- Производство на каросерии
- Военноморска механика
- Мотоциклетно инженерство
- Тенекеджийство
- Корабостроене
- Ремонт и поддръжка на релсови превозни средства
- Производство и ремонт на моторни превозни средства
- Лакобояджийски технологии.

Включва още:

Изучване на *електрически системи на моторни превозни средства.*

Не включва:

Изучаването на *производство и ремонт на немоторни превозни средства* се включва в детайлна област 0715 „Машиностроене, механотехника, металообработване и металургия“ (например производство на велосипеди) или 0722 „Производствени технологии - дървесина, хартия, пластмаси и стъкло“ (например производство на безмоторни лодки).

0719 *Технически науки и технически професии, неклассифицирани другаде*

Технически науки, които не са обхванати от по-горе изброените детайлни области, се класифицират тук:

- Нанотехнологии.

072 Добив и производствени технологии

0721 Хранителни технологии

Детайлната област **хранителни технологии** обхваща изучаването на преработка и пакетиране на храни и напитки, както и оборудването и процесите, използвани при производството и разпространението на храни.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

- Технология на хляб и хлебни изделия
- Технология на пивото
- Технология на захар и захарни изделия
- Технология на мляко и млечни продукти
- Технология на храни и напитки
- Технология на консервиране
- Хранителни науки и технологии
- Технология на месо и месни продукти
- Технология на сладкарски изделия
- Технология на тютюн и тютюневи изделия
- Технология на виното.

Включва още:

Изучаване на *обработка и хигиена на храните.*

Не включва:

Изучаването на ресторантьорство и кетъринг се включва в детайлна област 1013 „Хотелиерство, ресторантьорство и кетъринг“.

Нутрициология се включва в тясна област 051 „Биологически науки и сродни на тях“.

0722 Производствени технологии - дървесина, хартия, пластмаси и стъкло

Детайлната област **производствени технологии - дървесина, хартия, пластмаси и стъкло** обхваща изучаването на **производството на продукти** от дървесина, хартия, пластмаси, стъкло или други разнообразни материали като камък, глина, изкуствени материали и т.н. Програмите и квалификациите, включени в тази детайлна област, наблягат на предметната специализация по съответните материали, а не на общотехническите познания.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

- Строителство на безмоторни лодки
- Мебелиране
- Дърводелство (мебелно)

Керамика (промишлена)
Производство на мебели
Обработване на стъкло (промишлено)
Производство на синтетични или синтеровани скъпоценни камъни
Производство и преработване на хартия
Производство на целулоза
Синтез и преработване на пластмаси
Синтез и преработване на каучук
Технологии на дървообработването
Технология на опаковките
Филмообразуващи полимерни материали
Машинна обработка и резбоване на дърво
Дървообработване.

Не включва:

Изучаването на *металообработване* се включва в детайлна област 0715 „Машиностроене, механотехника, металообработване и металургия“.

Изучаването на *монтаж на дограма и дърводелски работи в строителството* се включва в детайлна област 0732 „Строителство и строително инженерство“.

Изучаването на *химични технологии като базова програма* се включва в детайлна област 0711 „Химично инженерство и процеси“.

Изучаването на *печатарството и книговецството* се включва в детайлна област 0211 „Аудио-визуални техники и производство на медийни продукти“.

Програмите по занаяти (художествено обработване на стъкло, дърворезба и т.н.) се включват в детайлна област 0214 „Занаяти“.

0723 Производствени технологии - текстил, облекло, обувки и кожи

Детайлната област производствени технологии - текстил, облекло, обувки и кожи, обхваща изучаването на производството на текстил, текстилни и кожени продукти, облекло и обувки.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Конструиране, моделиране и технология на коженогалантерийни изделия
Конструиране, моделиране и технология на облекло от кожи
Конструиране, моделиране и технология на облекло от текстил
Конструиране, моделиране и технология на обувни изделия
Обработка на кожа без косъм

Обработка на кожухарски кожи
Обработка на сурови кожи и производство на кожи без косъм
Професионално обучение по текстил
Подготовка на вълна
Предачно производство
Производство на облекло от кожи
Производство на облекло от текстил
Производство на обувки
Производство на тапицерски материали
Тъкачно производство (промишлено).

Не включва:

Изучаването на занаяти (тъкачество, бродерия и т.н.) се включва в детайлна област 0214 „Занаяти“.

0724 Минно дело и добив на полезни изкопаеми

Детайлната област **минно дело и добив на полезни изкопаеми** обхваща изучаването на оценяване, планиране, разработване и управление на добива на минерали, суров нефт и природен газ.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Добив на въглища
Добивни технологии
Добив на полезни изкопаеми
Сондиране на нефт и природен газ
Добив на нефт и природен газ
Добив на суровини.

Не включва:

Изучаването на *металургия* се включва в 0715 „Машиностроене, механотехника, металообработване и металургия“.

Изучаването на *геология* се включва в детайлна област 0532 „Науки за Земята“.

073 Архитектура и строителство

0731 Архитектура и урбанизъм

Архитектурата обхваща изучаването на изкуството, науката и техниките на проектиране на сгради. Включва още изучаването на програми, свързани както със стабилността, устойчивостта, функционалността и икономическата ефективност на сградите, така и с техния естетически и художествен вид. **Урбанизъм** изучава регламентираното разрастване и благоустрояване на градовете във функционален и естетически аспект.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Архитектура

Архитектурен градски дизайн и планиране

Градоустройство

Градско планиране

Земемерство

Картография

Ландшафтна архитектура

Проектиране на сгради

Пространствено и градско планиране

Развитие на общините

Структурна архитектура.

Не включва:

Изучаването на *интериорен дизайн* се включва в детайлна област 0212 „Моден, интериорен и промишлен дизайн“.

Изучаването на геоматика се включва в детайлна област 0532 „Науки за Земята“.

Трасирането и изграждането на паркове и градини се включват в детайлна област 0812 „Градинарство (паркове и градини)“.

0732 Строителство и строително инженерство

Детайлната област **строителство** обхваща изучаването на науката, технологията и методите за монтаж, изграждане и поддържане на обществени, търговски, промишлени и жилищни сгради и съоръжения и техните инсталации, както и на транспортната инфраструктура. **Строителното инженерство** обхваща изучаването на планиране, проектиране, контрол и управление на изграждането на широка гама сгради и съоръжения, включително системи за транспорт, водоснабдяване, канализация и т.н.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Зидарство

Строителство на мостове
Строителство на сгради
Строително инженерство
Строителни технологии
Дърводелство и дърводелски изделия (строителни)
Гражданско строителство
Строителна техника
Метални конструкции (строителни)
Пристанища и пристанищни съоръжения
Настилки и облицовки
Подови покрития
Строителство на жилищни сгради
Строителен алпинизъм
Полагане на мазилка и теракот
Боядисване и полагане на стенни покрития
Шпакловка
Водопровод и тръбен монтаж
Пътно строителство
Хидроинженерство и технологии
Проектиране на водоснабдителни и канализационни системи и инсталации
Газови, водопроводни, канализационни, отоплителни, вентилационни и тръбопроводни инсталации.

Не включва:

Изучаването на изграждане на електрически инсталации се включва в детайлна област 0713 „Електротехника и енергетика“. Подобно монтиране и ремонт на системи и съоръжения за отопление, вентилация, климатизиране и охлаждане се включват в детайлна област 0713 „Електротехника и енергетика“.

078 Технически науки, производство и строителство, интердисциплинарни програми и квалификации

0788 Технически науки, производство и строителство, интердисциплинарни програми и квалификации

Интердисциплинарни или обширни програми и квалификации, при които основното планирано време за обучение е посветено на технически науки, производство и строителство, се класифицират тук.

08 Селско, горско, рибно стопанство и ветеринарна медицина

081 Селско стопанство

0811 Растениевъдство и животновъдство

Детайлната област **растениевъдство и животновъдство** обхваща изучаването на отглеждане и прибиране на земеделски култури, а също така създаване, подобряване и поддържане на пасища и пасищно отглеждане на животни. Включва още изучаването на управление на ферми и производство на необработени растителни и животински продукти.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Селскостопански науки

Агрономство и науки за посевите

Животновъдство

Растениевъдство

Управление на ферми и ранчо

Фермерство

Овощарство

Зърнопроизводство

Коневъдство

Свиневъдство

Птицевъдство

Отглеждане на ориз

Отглеждане на ръж и пшеница

Овцевъдство

Почвознание

Отглеждане на захарна тръстика

Отглеждане на зеленчуци

Лозарство.

Включва още:

Изучаването на *почвено плодородие и техники и технологии за напояване.*

Изучаването на *интензивно земеделие*, отглеждане на различни култури като плодове и зеленчуци.

Не включва:

Изучаването на *винопроизводство* се включва в детайлна област 0721 „Хранителни технологии“.

Обучението на жокеи се включва в детайлна област 1014 „Спорт“.

0812 Градинарство (паркове и градини)

Детайлната област **градинарство** обхваща изучаването на технология и управление на декоративното градинарство, цветарство, техники и технологии на оранжерийното производство, управление на разсадници, ландшафтно озеленяване, паркоустрояване и други подобни дейности.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

- Цветарство (производство на цветя)
- Декоративно градинарство (озеленяване)
- Поддържане на спортни игрища (гольф, футбол и др.)
- Градинарски техники
- Управление на разсадници
- Отглеждане на чимове.

Включва още:

Трасирането и изграждането на селищни и домашни паркове и градини.

Образователни програми по *градинарство, комбиниращи отглеждане на цветя и зеленчуци.*

Не включва:

Изучаването на *отглеждане на култури, отглеждани за храна* (като пшеница, ориз, плодове, зеленчуци и т.н.), се включва в детайлна област 0811 „Растениевъдство и животновъдство“.

Изучаването на *почвознание, почвено плодородие и техники за напояване* се включва в детайлна област 0811 „Растениевъдство и животновъдство“.

Изучаването на *управлението на национални паркове* се включва в детайлна област 0522 „Околна среда и дива природа“.

Изучаването на *ландшафтна архитектура* се включва в детайлна област 0731 „Архитектура и урбанизъм“.

082 Горско стопанство

0821 Горско стопанство

Детайлната област **горско стопанство** обхваща изучаването на създаване, отглеждане, опазване, стопанисване, ползване и управление на горите. Включва още изучаването на ловно стопанство и дивечовъдство.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

- Производство на дървени въглища
- Стопанисване на горите
- Технологии при ползването на горите

Лесничейство

Ловно стопанство и дивечовъдство

Дърводобив

Рязане на дървета.

Не включва:

Изучаването на *управление на национални паркове* се включва в детайлна област 0522 „Околна среда и дива природа“.

Изучаването на технологии на дървообработването (производството на нарязан дървен материал/дъскорезници) се включва в детайлна област 0722 „Производствени технологии - дървесина, хартия, пластмаси и стъкло“.

083 Рибно стопанство

0831 Рибно стопанство

Детайлната област **рибно стопанство** обхваща изучаването на развъждане и отглеждане на риба и аквакултури и промишлен риболов.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Аквакултури

Рибовъдство

Рибно стопанство

Риболовна техника и технологии

Култивиране на перли

Отглеждане на аквакултури

Промислен риболов

Развъждане на черупчести мекотели.

Включва още:

Образователни програми по *управление на рибарски лодки*.

Не включва:

Изучаването на *промишлено преработване на риба* се включва в детайлна област 0721 „Хранителни технологии“.

084 Ветеринарна медицина

0841 Ветеринарна медицина

Детайлната област **ветеринарна медицина** обхваща изучаването на превенция, диагностика и лечение на болести и наранявания при животните, както и обща грижа към тях. Включва се изучаването на грижа за болни, ранени и немощни животни. Тази детайлна област включва още и изучаването на оказване на помощ на ветеринарните учени.

Програми и квалификации със следното основно съдържание се класифицират тук:

- Здравеопазване на животните
- Възпроизводство на животните (наука)
- Изкуствено осеменяване (на животните)
- Ветеринарно подпомагане
- Ветеринарна медицина
- Ветеринарни грижи
- Ветеринарни науки.

Включва още:

Науката за *възпроизводство на животните*.

Не включва:

Изучаването на *животновъдство* се включва в детайлна област 0811 „Растениевъдство и животновъдство“.

088 Селско, горско, рибно стопанство и ветеринарна медицина, интердисциплинарни програми и квалификации

0888 Селско, горско, рибно стопанство и ветеринарна медицина, интердисциплинарни програми и квалификации

Интердисциплинарни или *обширни програми и квалификации*, при които основното планирано време за обучение е посветено на селско, горско, рибно стопанство и ветеринарна медицина, се класифицират тук.

09 Здравеопазване и социални услуги

091 Здравеопазване

0911 Дентална медицина и зъботехника

Детайлната област **дентална медицина и зъботехника** обхваща изучаването на диагностика, лечение и профилактика на болести и деформации на зъбите и венците. Включва още изучаването на проектиране, изработване и възстановяване на зъбни протези и ортодонтски апарати, както и учебни програми за подготовка на асистенти на лекарите по дентална медицина.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Дентално асистиране
Дентална хигиена
Зъботехника
Дентална сестра
Дентални науки
Дентална хирургия
Дентални технологии
Одонтология
Орална хирургия (лицево-челюстна хирургия)
Ортодонтия.

Включва още:

Изучаването на *обществено дентално здраве*.

0912 Медицина

Детайлната област **медицина** обхваща изучаването на принципите и методите, използвани при профилактиката, диагностицирането и лечението на болестите и уврежданията на хората и поддържането на тяхното общо здравословно състояние. Основното съдържание на образователните програми е обучение на лекари.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Анестезиология
Съдебна медицина
Обща медицина
Геронтология
Гинекология
Медицински науки
Медицинско обучение
Медицина
Педиатрия
Психиатрия
Хирургия
Следдипломно и продължаващо обучение на лекари.

0913 Здравни грижи и акушерство

Здравните грижи обхващат изучаването на осигуряване на здравни грижи за нуждаещи се от грижа, болни или хора с увреждания, както и подпомагане на лекари и други медицински или здравни специалисти при диагностика и лечение на пациенти. Включва се и подготовката на медицински сестри за поддържане и грижа за здравето на пациентите по време на болестно състояние и рехабилитация, както и здравни грижи за стари хора и хора с увреждания. **Акушерството** обхваща изучаването на медицински грижи за жени в детородна възраст, преди, по време и след бременност или раждане. Включват се още грижи и помощ за майки и новородени.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Помощник-сестри
Начални курсове за медицински сестри
Общи медицински сестри
Здравни грижи за стари хора
Здравни грижи за хора с увреждания
Програми по здравни грижи
Детска хигиена (медицинска сестра)
Акушерство
Болногледачи/санитари
Психиатрични медицински сестри
Специализирани медицински сестри.

Включва още:

Програми, включващи едновременно здравни и социални грижи - например за стари хора.

Не включва:

Обучение на ветеринарни техници се включва в детайлна област 0841 „Ветеринарна медицина“.

Обучение на *асистенти на лекари по дентална медицина* се включва в детайлна област 0911 „Дентална медицина и зъботехника“.

Обучение за грижи за деца (ако не са здравни грижи) се включва в детайлна област 0922 „Грижи и услуги за деца и младежи“.

Обучение за грижи за стари хора (ако не са здравни грижи) се включва в детайлна област 0921 „Грижи за възрастни с увреждания и стари хора“.

0914 Медицинска диагностика и лечебни технологии

Детайлната област **медицинска диагностика и лечебни технологии** обхваща изучаването на широк набор от технологии, използвани за диагностика и лечение на болести и увреждания.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Технологии в линейката
Технологии за слухови апарати
Медицински лабораторни технологии
Оптични технологии
Протезиране
Радиологични технологии
Радиотерапия (лъчева терапия)
Рентгенология.

Не включва:

Изучаването на *лабораторни технологии* се изключва от тази детайлна област, ако не се набляга на *медицински лабораторни технологии*. *Общите лабораторни технологии* се включват в 0711 „Химично инженерство и процеси“. *Лабораторни технологии*, които имат друго специфично приложение (биология, физика, химия и т.н.), се включват в подходяща детайлна област (0511, 0531, 0533 и т.н.).

Изучаването на *зъботехника* се включва в детайлна област 0911 „Дентална медицина и зъботехника“.

0915   *Терапия и рехабилитация*

Детайлната област **терапия и рехабилитация** обхваща изучаването на образователни програми за възстановяване на нормалното физическо състояние на хората с временна или трайна недееспособност.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Програми по диетология
Медицински масаж
Хранене/Диететика
Ерготерапия
Физиотерапия
Рехабилитация
Логопедия.

Не включва:

Изучаването на *психотерапия* се включва в детайлна област 0313 „Психология“.

Изучаването на *нутрициология* се включва в тясна област 051 „Биологически науки и сродни на тях“.

0916 Фармация

Детайлната област **фармация** обхваща изучаването на лекарствата и тяхното въздействие върху хората. Включва още тяхното производство, отпускане и приложение.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Аптекачество

Фармация.

Не включва:

Изучаването на *фармакология* се включва в детайлна област 0511 „Биология“.

0917 Традиционна и комплементарна медицина и терапия

Детайлната област **традиционна и комплементарна медицина и терапия** обхваща изучаването на алтернативна медицина.

Програми и квалификации със следното основно съдържание се класифицират тук:

Акупунктура и източна медицина

Ароматерапия

Аюрведа

Билколечение

Билкология

Холистична медицина

Хомеопатична медицина

Традиционна медицина (например китайска медицина).

092 Социални услуги

0921 Грижи за възрастни с увреждания и стари хора

Детайлната област **грижи за възрастни с увреждания и стари хора** обхваща изучаването на **грижи, различни от здравните**, за възрастни с увреждания и стари хора.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Грижи за стари хора

Грижи, различни от здравните, за възрастни хора с увреждания

Лични грижи за възрастни.

Не включва:

Изучаването на *здравни грижи за стари хора и хора с увреждания* се включва в детайлна област 0913 „Здравни грижи и акушерство“.

0922 Грижи и услуги за деца и младежи

Детайлната област **грижи и услуги за деца и младежи** обхваща изучаването на развитието и грижи, различни от здравните, за децата и младежите. Включва още изучаване на дейностите по организиране на отдиха, развлечението и свободното време на децата в училищна възраст и младежите като социални услуги.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Грижи за деца (немедицински)

Детски програми за отдих

Дневни грижи

Грижи за деца с увреждания (немедицински)

Услуги за младежта

Подготовка на социални работници, занимаващи се с младежи.

Не включва:

Изучаването на *преподаване на деца в ранна детска възраст в детските градини* се включва в детайлна област 0112 „Подготовка на учители за предучилищното образование”.

Изучаването на *здравни грижи за деца* се включва в детайлна област 0913 „Здравни грижи и акушерство“.

0923 Социална работа и консултиране

Детайлната област **социална работа и консултиране** обхваща изучаването на потребностите от социални услуги, свързани с условията на живот на общности, специфични групи и индивиди, както и подходящите начини за удовлетворяване на тези нужди. Фокусът е насочен към социалното благосъстояние, като се акцентира върху социалната политика и практика.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Консултиране при злоупотреба с алкохол и наркотици

Познание за алкохол, цигари и наркотици

Подкрепа при кризи

Семейно и брачно консултиране

Познания за насилие и малтретиране

Инспектор, пробация

Социална работа с лица, извършили престъпления

Социална политика

Социална работа (подпомагане)

Социална теория (приложна)

Социална работа (социални услуги)

Професионално консултиране

Професионално ориентиране.

Не включва:

Изучаването на *социология* и *социални науки* се включва в детайлна област 0314 „Социология и науки за културата“.

Изучаванията, които обхващат *здравни и социални грижи* (например за стари хора), се включват в детайлна област 0913 „Здравни грижи и акушерство“.

098 Здравеопазване и социални услуги, интердисциплинарни програми и квалификации

0988 Здравеопазване и социални услуги, интердисциплинарни програми и квалификации

Интердисциплинарни или *обширни програми и квалификации*, при които основното планирано време за обучение е посветено на здравеопазване и социални услуги, се класифицират тук.

10 Услуги

101 Персонални услуги

1011 Услуги за дома

Детайлната област **услуги за дома** обхваща изучаването на различни услуги като водене на домакинство, почистване, пране, гладене, шиене и т.н.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Охрана, стопанисване и домашни услуги

Коминочистачи

Почистване

Готвене (домакинско)

Образователни програми за обучение на домашен персонал

Химическо чистене

Погребални услуги

Домашни икономи

Икономика и управление на домакинството

Пране и гладене

Ръкоделие (домакинско)

Шиене (домакинско)

Почистване на прозорци.

Включва още:

Почистване се включва в тази детайлна област, дори и ако е насочено към почистване на училища, болници, фабрики, офиси и т.н.

Не включва:

Изучаването на *поддържане на сгради* се включва в детайлна област 0732 „Строителство и строително инженерство“.

1012 Фризьорски и козметични услуги

Детайлната област **фризьорски и козметични услуги** обхваща изучаването на грижи за красота и поддържане на косата и тялото.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Бръснарство

Козметика

Грим

Фитнес и контрол на теглото

Фризьорство

Маникюр

Педикюр.

1013 Хотелиерство, ресторантьорство и кетъринг

Детайлната област **хотелиерство, ресторантьорство и кетъринг** обхваща изучаването на приготвяне и предлагане на храни и напитки, настаняване и подобни услуги в хотели, ресторанти и други места за настаняване.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Кетъринг

Готварство (ресторантско и хотелски тип)

Приготвяне на бързо хранене

Сервиране на храна

Услуги по настаняване на разменни начала

Образователни програми за хотелиери и ресторантьори

Обучение за администратор в хотел

Хотелиерство

Сервитьорство и барманство.

Не включва:

Изучаването на *промишлена преработка на храни* се включва в детайлна област 0721 „Хранителни технологии“.

Обучението за информатор-регистратор (обща програма) се включва в детайлна област 0415 „Секретарски и административни офис дейности“.

1014 Спорт

Детайлната област **спорт** обхваща изучаването на техники и умения в определен вид спорт.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Обучение на спортни треньори

Техники и умения в определен вид спорт

Обучение на съдии, рефери и други спортни служители.

Включва още:

Обучение на жокеи

Обучение по шахмат.

Не включва:

Подготовката на учители по физическо възпитание се включва в детайлна област 0114 „Подготовка на учители с предметна специализация“.

Фитнес услуги се включват в детайлна област 1012 „Фризьорски и козметични услуги“.

1015 Пътувания, туризъм и свободно време

Детайлната област **пътувания, туризъм и свободно време** обхваща изучаването на маркетинг и реклама на туристическите дестинации и събития. Включва още изучаването на осигуряване на билети и туристически резервации. Програмите за **свободното време** обхващат изучаването на дейностите по отдиха, развлеченията и свободното време, индивидуално и групово.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Спускане и катерене с въже

Подготовка на обслужващ персонал в летищата

Туроператорска и турагентска дейност

Активен отдих и свободно време

Образователни програми по професии, свързани с туризма

Обслужване в туристически агенции

Пътувания и туризъм

Туристически услуги.

Включва още:

Базовото обучение по обслужване на туристи.

Не включва:

Изучаването на дейностите по отдиха, развлеченията и *свободното време* на децата в училищна възраст се включва в детайлна област 0922 „Грижи и услуги за деца и младежи“.

102 Комунално-санитарни услуги, здраве и безопасност при работа

1021 Комунално-санитарни услуги

Детайлната област **комунално-санитарни услуги** обхваща изучаването на обществените услуги, занимаващи се с общественото здраве като хигиенни стандарти на храните, водоснабдяване, отвеждане на отпадни води и отпадъци, както и почистване на улиците.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Обществена хигиена

Хигиенни стандарти

Сметосъбиране

Изхвърляне на смет и отпадни води

Почистване на улици

Експлоатация на водоснабдителни и канализационни мрежи

Управление на отпадъците.

1022 Здраве и безопасност при работа

Детайлната област **здраве и безопасност при работа** обхваща изучаването на факторите на работната среда и трудовия процес - тяхното идентифициране, оценяване и контролиране.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Ергономия (здраве и безопасност при работа)

Здраве и безопасност на работното място

Защита на здравето и безопасността в промишлеността

Охрана на труда

Сигурност на труда

Трудова медицина и професионална безопасност

Трудова медицина и хигиена на труда

Трудова безопасност

Намаляване на стреса на работното място

Работна среда.

Не включва:

Изучаването на *професионална рехабилитация и ерготерапия* се включва в детайлна област 0915 „Терапия и рехабилитация“.

Изучаването на *трудова право* се включва в 0421 „Право“.

Изучаването на *ергономия* се изключва от тази детайлна област, ако се набляга на техническите аспекти. В този случай се включва в подходяща детайлна област от тясна област 071 „Технически науки и технически професии“.

103 Сигурност и отбрана

1031 Военно дело и отбрана

Детайлната област **военно дело и отбрана** обхваща изучаването на науките, свързани с военната теория и практика, предназначени да осигурят обучението на лица, способни да управляват въоръжените сили и да участват във военни операции.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Обучение на специалисти за военновъздушните сили

Военно обучение

Военни науки

Изучаване на отбраната

Обучение на специалисти за военноморските сили

Военна теория.

Не включва:

Участието на военни лица в невоенни образователни програми трябва да се класифицира в съответствие с предметното съдържание на програмата.

1032 Национална и лична сигурност и защита на имуществото

Детайлната област **национална и лична сигурност и защита на имуществото** обхваща изучаването на науки и практики, свързани със защита на обществото, държавата, гражданите и собствеността. Тази детайлна област обхваща обучение на лица за службите за сигурност, за опазване на обществения ред и противодействие на престъпността и за нуждите на пожарната безопасност и защита при бедствия и аварии.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

Гражданска защита

Гранична полиция

Пожарна безопасност и защита на населението

Противопожарни технологии

Лична охрана

Противодействие на престъпността и опазване на обществения ред

Полицейски науки

Охрана на затворите

Обществена сигурност

Защита на националната сигурност.

Не включва:

Изучаването на *право* се включва в 0421 „Право“.

Изучаването на *криминология* се включва в детайлна област 0314 „Социология и науки за културата“.

104 Транспортни услуги

1041 Транспортни услуги

Детайлната област **транспортни услуги** обхваща изучаването на управление, навигация, контрол и насочване на кораби, въздухоплавателни средства и други моторни превозни средства, както и управление на превозите, прогнозиране и контрол на трафика.

Тук се класифицират програми и квалификации със следното основно съдържание:

- Автомобилен транспорт
- Воден транспорт
- Железопътен транспорт
- Комуникации в транспорта (въздушен, железопътен, автомобилен и друг)
- Контрол на въздушния транспорт
- Корабоводене
- Навигационни системи за контрол на въздушното пространство
- Навигационни технологии
- Навигация
- Науки за транспорта
- Обучение на борден персонал (стюарди и стюардеси)
- Обучение на водачи на моторни превозни средства
- Обучение на кранисти, мото- и електрокаристи
- Пощенски услуги
- Проектиране и управление на логистични системи
- Управление на доставки
- Управление на самолети (летци - пилоти)
- Управление на транспортни системи.

Не включва:

Програми в областта на поддържане на *телефонни мрежи и техника* се включват в детайлна област 0714 „Електроника и автоматика“. Програми, даващи умения за работа с *телефони центри*, се включват в детайлна област 0415 „Секретарски и административни офис дейности“.

108 Услуги, интердисциплинарни програми и квалификации

1088 Услуги, интердисциплинарни програми и квалификации

Интердисциплинарни програми и квалификации, при които най-голямото планирано време за обучение е посветено на услуги, се класифицират тук.